

Kézfogás
Bulányi Györgynek

*Fehér oltár körül vörös kor volt,
amikor lángra lobbant a Bokor.
Ötvenévnyi hatalomtól elnyomás
mennyt ér mondd meg, ma egy kézfogás?*

*Örök a Hang, amely benned szól,
örök az Ige, amit tolmácsolsz.
Gondolataid – hegyről kiáltott szó,
kötetekbe gépelt kincs a KIO-d.*

*Köszönöm Neked „Bulányi-mester”,
hogy vasra verten is hirdetted a Mestert.
Őt, akit Munkácsy vászonra festett,
aki zárkamba is elkísért engem.*

*Nekem öröm veled a kézfogás!
Tudom, hogy a Mester mosolyog ránk,
Két kezéd fogja közre jobb kezemet,
s hála érzése önti el szívemet.*

(Habos László)

A SZERKESZTŐSÉG KÖZÖSSÉGI ÖNÉRTTELMEZÉSE

KEDVES OLVASÓINK!

- Terveink szerint az 1993-ban Gyurka bácsi által alapított, és ránk (Lombos Ida, Korponai Erzsébet, Sarló Csaba, Inczedy Péter és Faragó Ferenc) hagyományozott Koinóniát 2011. szeptemberétől önálló havi lapként kívánjuk megjelentetni. A havi lapot Gyurka bácsi szellemiségében, az általa megfogalmazott: „Az emberi elköteleződés folyóirata – családunkért, nemzetünkért, mindenkiért – Isten Országá megvalósulásáért.” küldetésnyilatkozata mentén szeretnénk összeállítani.
- A Koinónia a Bokor közösségek lapja, írásokat továbbra is elsősorban a közösségek tagjaitól kér. Örömről szolgál, hogy az utóbbi egy esztendőben publikált 70 írás szerzőiből csupán 6 személy nem köthető közvetlenül a Bokor közösségekhez. Ám róluk is úgy véljük, hogy gondolataik illeszkednek közösségeink gondolatvilágához, ám térben illetve időben személyes kapcsolat nem alakulhatott ki.

XVIII. évfolyam 11. szám

2011. november

TARTALOM:

A Koinónia régebbi számai elérhetők: www.bulanyi.hu	
A Szerkesztőség közösségi önértelmezése	1925
Bulányi György, Főpapok, írástudók és...	1926
Máthé-Tóth András, Bulányi provokatív... (II.)	1928
Gromon András, A kritikus Jézus	1929
Faragó Ferenc, Archetípusok... (I.)	1931
Polinger Ágnes, Eutanázia	1934
Habos László, És tanítvánná lett a mester	1936
Dryp, Miről mi jut eszembe...	1937
Böjte Csaba, Gondolatok...	1937
Korponai Erzsébet, Benső „válságaink”...	1939
Habos László, Versek...	1941
Kovács László, Koccintsunk?	1942
Makovecz Imre (1935-2011)	1945

«Az emberi elköteleződés folyóirata – családunkért, nemzetünkért, mindenkiért – Isten Országá megvalósulásáért.»

Elérhetőség: koinonia.tarsak@gmail.com

- A lapot Gyurka bácsi által annak idején kiválasztott – fent már felsorolt – személyek szerkesztik. Egyértelműen gondoljuk magunkról Bokorhoz tartozásunkat, amelynek formai és tartalmi elemeként is különböző közösségek tagjai vagyunk. A Koinónia szerkesztő bizottságának közössége nem deklarált a maga tagjaiból formális vezetőt. Elfogadott álláspontunk ez ügyben, hogy mindig az a közösségvezető, amelyikünknel a szerkesztőségi találkozás történik. Jelezni kívánjuk, hogy Gyurka bácsi kovászaként a szerkesztőség, a Bokor definícióknak is megfelelő élő közösséggé kelesztődött. Még nevünk is van: Koinónia Társak Közössége. A számok tartalmáért közös felelősséget vállalunk és szeretnénk újbóli megerősítést adni abból az aspektusból, hogy egyes írások nem feltétlenül tükrözik a szerkesztőbizottság véleményét, de mondanivalóikban tematikailag illeszkednek a közösségeinkben felmerülő problémákhoz, állásfoglalásokhoz. Ilyen írásokat vitaanyagként tekintjük, melyek reményeink szerint kiváltja a

közösségek írásbeli reagálását, állásfoglalását. Nem kívánunk foglalkozni a napi politikával, és nem teszünk be Gyurka bácsit becsmérő, vagy kritizáló cikkeket sem, ezt nem érezzük méltónak. Nem teszünk be olyan cikkeket, bár sajnos kapunk, amik vallási vagy nemzetiségi, vagy más gondolati alapon becsméri embertársainkat. Ezen hitvallásunkat már megtettük a Koinónia hasábjain is, lásd: XVII. évfolyam, 10. szám, 2010. október, 1721. oldal.¹

- A Koinónia terjesztésének pénzügyeivel eddig sem foglalkoztunk, s ezután sem szeretnénk foglalkozni.. Pénzügyekben teljes mértékben a KV döntéseire hagyatkozunk. De szeretnénk javasolni az Internetes terjesztés dominanciáját. A szerkesztőség soha nem kért és nem kapott pénzt, a terjesztéssel pedig nem mi foglalkozunk. Többek kérésére, a monitor előtt történő olvasás kényelemesebbé tétele érdekében, a hagyományos kéthasábos formátum mellett, egyhasábosként is megküldjük mindenkinek az aktuális számokat, a tajekpdf@bokorportal.hu listára. Akik nem rendelkeznek internet kapcsolattal és/vagy nyomtatási lehetőséggel, javasolható, hogy részükre az adott közösség nyomtassa ki és juttassa el a számokat. Ennek volumene, úgy gondoljuk, nem igényel külön költségvetési tervezést.

¹ A szerkesztőség Gyurka bácsi szellemi hagyatékának tekinti az általa 1994-ben újjára indított Koinóniát. A tizenhatodik esztendejében – pontosabban évfolyamában – járó folyóirat kiadésközlését Csire Feri fogalmazta meg még annak idején az első számban, emígyen: „Úgy látszik, hogy az Érted Vagyok és a Tájéknél után szükségünk van egy harmadik orgánusra is, a Koinóniára. A Tájéknél eddig is voltak mellékletei: Közös dolgaink, Reflexiók, melyek már nem fértek bele a meglévő keretbe. De túl ezeken az időszaki írásokon, Istennek hála, a Bokor kedve az írásra az év egyéb részeiben sem apad el. Szükségképpen így van ez, amíg értjük az evangélium üzenetét: azt, hogy a szeretet mindig közösségteremtésre indít. S a közösségteremtés rendre irodalmi lecsapódásokat is eredményez. A közösség újszövetségi görög neve: koinónia. Innen a Bokor ezen új folyóiratának a címe. Amíg közösségek vagyunk egymással, gondolatainkat nemegyszer írásban is közölni akarjuk testvéreinkkel. A Bokor közösségi folyóiratát szeretnénk továbbra is nyitottnak hagyni, egyrészt az úgynevezett „bokortartalmak” közlése, másrészt a Bokor-tagok, remélhetően növekvő, grafomán igényeinek kielégítése irányába. Huszonéves, esetenként harminckettő hasábos terjedelmi korlátaink mentén minden olyan írást szeretnénk leközölni, amelyek jézusi tartalmúak, a Bokorról, a Bokorhoz szólnak. Ha cenzúra nincs is, de szerkesztői döntés az van, a tagok döntő többségű véleménye alapján, természetesen a fentiek figyelembevételével. Szeretnénk magunknak azt a szerkesztői szabadságot is megtartani, hogy olyan írások is megjelenhessenek, amelyeknek aktualitása, témaválasztása megkívánja a publicitást – ám nem feltétlenül tükrözik a szerkesztőség egyetértését a megfogalmazott tartalmakkal. Az egyszerűség kedvéért nevezük most az ilyen írásokat vitaanyagoknak. Viszont teljes mértékben szeretnénk elhatárolódni mindenféle pártpolitikai, aktuálpolitikai megnyilvánulásoktól. Ezen a szinten még az úgynevezett vitaanyagoknak sem adunk nyilvánosságot. Sajnálatos módon már úgyszólván megszűnt ebben a vonatkozásban is a Bokor, nem kívánunk tehát akaratlanul is további lövészárokat ásní. Végezetül a Bokorhinnuszunk szellemében szeretnénk élni a kettős kötelekkel: / „Meggötöm magamat baráti kötéllal, testvéri közösség tartó erejével. / Testvér, ha eloldnám kettős kötelek, szembesítés magammal, légy felelős értem!” /

BULÁNYI GYÖRGY

FŐPAPOK, ÍRÁSTUDÓK ÉS VÉNEK

És kötélből ostort fonván kihajtá őket a templomból (Kodály, Jézus és a kufárok), s a megtisztított templomban Jézus, a tanító, ismét tanít. Idézet következik: Odamennek a templomban tanító Jézushoz a főpapok s a nép vénei mondván: *Milyen hatalommal teszed ezeket? Ki adta neked ezt a hatalmat? Ezeket. Miket?* Utalhat a szó akár a templom tisztítására, akár a tanításra, akár mind a kettőre.

Ez a mai evangéliumi szakasz előzménye. S a mai szakasz folytatása? A gyilkos szőlőmunkásokról szóló példabeszéd, amely ezekkel a szavakkal fejeződik be: *és hallván a főpapok és a farizeusok Jézus példabeszédeit, megértették, hogy róluk beszél.* A 23-27. versekben olvasható az előzmény, a 33-46. versek mondják el a folytatást. Köztük a mai szakasz: a 28-32. versek. A 28. vers ezzel indul: *De mi a véleményetek erről? Nektek! Kiknek?* Nem mondja meg a szöveg. A befejező, a 32. vers sem mond többet: *ti nem hittetek Jánosnak, ti nem gondoltátok meg magatokat.* A misekönyv elé is teszi a mai szakasznak: *Abban az időben Jézus ezt mondta a főpapoknak és a nép véneinek...* De ez a nevesítés csak a mai szakasz előttiben: *a milyen hatalommal teszed ezt...* stb. szakaszban szerepel. A mai szakasz folytatásában viszont a *főpapok és a farizeusok*, ill. egyes kódexekben a *főpapok és az írástudók* szerepelnek.

Ha figyelembe vesszük az előzményt is, a folytatást is, akkor együtt van az egész színtársulat: főpapok, írástudók és vének. Nem restelltem a fáradozást, és konkordancia-szótárom alapján megállapítottam, hogy a szinopikusoknál 20 ízben szerepelnek együtt a főpapok és az írástudók, ill. ezek farizeusi válfaja, 15 ízben a főpapok és a nép vénei, s csak 3 ízben van együtt mind a három: *az Emberfiának sokat kell szenvednie a vénektől, főpapoktól és írástudóktól.* A főpapok pedig – mint a Jézus elleni nagy meccs legfőbb érdekeltjei – még 25 ízben szerepelnek egymagukban is. Úgy gondolom, hogy ezzel szolid módon tisztáztuk, hogy a mai evangéliumi szakaszban kik lehetnek azok, akiktől Jézus megkérdezi: *Mi a véleményetek?*

Felelhetek ezek, szegények, akármit. Akár azt, hogy a gyerek semmiképpen nem pofázhat szembe az apjával; az a kisebb bűn, ha végül is nem megy ki dolgozni a szőlőbe; tehát még mindig elfogadhatóbb az igentmondó, de nem teljesítő gyerek magatartása. Mondhatták volna azt is, hogy nem a дума számít, hanem az, hogy mégis kiment és dolgozott; tehát az teljesítette apja akaratát, aki végül is elment a szőlőbe. A zsidó hagyomány képviseli mind a két nézetet. A szakirodalomból tudom, hogy *a parancsot kiadó isteni tekintély nem tisztelése és el nem ismerése megbocsáthatatlan vétek, ezzel szemben egy tőle parancsolt dolog nem teljesítése esetén még lehetséges a jóvátétel.* Ezzel szemben a *Babiloni Talmud* szerint, ha ígéretéről van szó, akkor *az igazak keveset beszélnek és sokat tesznek, az istentelenek pedig sokat beszélnek és nem tesznek semmit.* A kódexek alapján nem állapítható meg, hogy mit válaszoltak szegények Jézusnak. Hol az egyik fiút írják előre, hol a másodikat, s a megkérdezettek hol az elsőről, hol az utolsóról állítják, hogy az teljesítette apja akaratát. Hogyan is volt akkor? Az lett volna részükről az okosabb, ha azt válaszolják erre is, amit válaszoltak Jézus előző kérdésére: *Istentől vagy embertől volt-e János keresetsége?* Azt, hogy nem tudjuk. De nem akarták

kitenni magukat annak a válasznak, amit erre kaptak volna Jézustól. Válaszolhatták volna azt is, mint igaz zsidók, amit a szakirodalom alapján az előbb idéztem: Istennek sohasem mondhatunk nemet. De okosan tették szegények, hogy nem ezt válaszolták, mert megkapták volna Jézustól, hogy ez az Istenek mondott igen nem sokba kerül nekik, mert eszük ágában sincs az igent teljesíteni. Inkább meggyilkolják a vállalásra őket figyelmeztetőket, a prófétákat. Ezeknek a gyilkosoknak a folytatói, a fiai ők, ezért díszítik a próféták sírjait. Sőt, maguk is prófétagyilkosok, most is éppen erre készülnek. Az a legvalószínűbb, hogy a nemet mondó, de végül is a szőlőbe kimenő gyerekekre szavaztak. S erre kapják azt a viszontválaszt, amit kaptak. De ugyanezt kaphatták volna az előző két válaszkísérlet, probléma-megoldásuk esetén is. Szóról-szóra ugyanezt. Miért?

Azért, mert van úgy, hogy az embernek már minden mindegy. Sztálin halála után, '54 januárjában a Gyűjtőben éhségstrájkot kezdtünk – a jogainkért. X-eseknek voltunk minősítve: nem írhattunk levelet, nem kaphattunk beszélőt, és csomagot sem. A megbeszélte reggelen vagy huszonötönem nem vettük át a reggelit. Volt nagy ijedelem az operatívok körében. Dolgozni kezdtek, s a harmadik napon már csak hárman maradtunk: én a 35 éves ért korú és két délvidéki 20 éves, akiket Titó átdobott a határon. Az ötödik napon, elkezdtek mesterségesen táplálni – gumicsővel, tölcserrel. Két társam ezt már nem vállalta. Engem elkülönítettek, s jöttek a látogatók – a minisztériumból. Az egyikük így elmélkedett: a haláltól nem fél, a többin meg már túlesett... A folytatás, amit nem mondott: *nem tudunk mit csinálni magával*. Jézusnak ezen a beszélőn, amikor megkeresik őt a főpapék már minden mindegy. Tisztában van vele, hogy már csak napok választják el a letartóztatástól, s mondja, ami belefér.

Fölállítja tehát a főpapok-írastudók-vének fronttal szemben a másik frontot: a vámosok és az utcanők frontját. Ezek hittek Jánosnak, a Keresztelőnek. Ti pedig láttátok, hogy milyen hatással volt rájuk János, és ti ennek a hatására se hittetek Jánosnak. Kérdezem: miért a vámosokat és az utcanőket emeli ki Jézus azokból, akik hittek Jánosnak? Hiszen Jézus maga is hitt neki. A Zebedeus-fiak is, Péter és testvére, András is hitt neki? Talán tetszenek Jézusnak ezek a foglalkozások? Nem tetszenek. Csak az tetszhetik bennük Jézusnak, hogy a társadalomnak azon rétegeihez tartoznak, amelyekből Jánosnak is, neki is sikerült tanítványokat szerezni. Ennek igazolására elég Mátéra és Mária Magdolnára gondolnunk. Csak ezen foglalkozásokat kultiválók sorából kerültek ki Jézus tanítványai? Szó sincs róla. Nem maradt fenn a tanítványok személyi igazolványa, de enélkül is tudjuk, hogy Péter Andrással együtt s a Zebedeus-fiak is halászsok voltak. A szakirodalomból viszont az is tudható, hogy a Jézus korabeli Izraelben ezt a szakmát nem sokra becsülték. Alighanem azért is, mert nem lehetett meggazdagodni belőle. Hogy a tanítványok másik, nagyobbik felének mi volt a foglalkozása, erről csak annyit tudunk, hogy főpapok, írastudók és vének nem akadtak köztük.

Nagyon megbotránkoztató dolgot fogok mondani. Jézus szeretett sarkítani. Kik beszélnek sarkosan?

Akik magyarul akarnak beszélni, közérthetően, félreérthetetlenül. Csak a főpapok, írastudók és vének kívánták pokolba Jézust? Szó sincs róla. Az alpapok, a falvak zsinagoga-elöljárói, a kisvárosi tisztos polgárok is. Mindazok, akik nem szeretik a harsány prófétákat, s azokat akik arról énekelnek, hogy nem lesz mindenkor így. Mindazok, akik tudják, hogy úgy lehetne bizony holnap is, ahogyan ma van, ha az ilyen Jézus-félék nem köpnének bele a levesükbe azzal, hogy holnapra megforgatják az egész világot. Mindazok a fal mellett járók, akik számára az élet nem egészen elviselhetetlen, s akik e rokonhelyzetük következtében találkoznak a főpapok, az írastudók és vének barátságos tekintetével. Az a sarkítás, hogy ezekről a gyalogjárókról Jézus nem beszél, csak az aktív, hivatásos gyilkosairól, akik a 72 tagú nagytanácsban egyenként a halálára szavaznak. Akiktől nem kértek szavazatot, azokról Jézus nem beszélt. Jézus számára ezek szerint kik a gyilkosok? Akiknek ez a mesterségük. A hatalomgyakorlók. A kiközösítők. Tehát éppen a főpapok, az írastudók, a vének.

Jézus sarkít. Nem a halászsok hittek Jánosnak, hanem a vámosok és az utcanők. Mért sarkít Jézus? Üzen a főpapoknak, írastudóknak és véneknek: nincsen olyan megvetett társadalmi rétege Izraelnek, amelyben az Istennek ne volna több labdába-rúgási lehetősége, mint nálatok. Nincsen. Ti vagytok Isten számára a legreménytelenebb eset. Ti, akár mint osztály, akár mint személy. Erre van egy önfelmentő sztreatípiája az egész kereszténységnek. Ez: igen, igen, de hát ezek a zsidók. Nem lehet róluk ránk következtetni. Válaszolok erre a sztreatípiára. Nem vagyok zsidóbérenc sem, és antiszemita sem, mert nem kívánok a zsidóknak és nem akarok tenni a zsidóknak semmi olyat, amit nem kívánok magamnak. A zsidó nem utolsó népe az emberi történelemnek. Belőlük került ki a názáreti Jézus is, s a Hamvas Béla által emlegetett Hagymánynak nincs nagyon sok olyan méretű alakja, mint Jézus. Következésképpen a zsidó főpap, írastudó és vén nem lehet rosszabb, mint a nem-zsidó. A fent mondottak nemcsak a zsidókra érvényesek. Bármely nemzetre és vallásra is.

De hát ez prédikáció, s a padban ülők között aligha van főpap, írastudó, vén, vámos és utcanő. A sarkító Jézusnak nem kerülünk a szájára. A második vonalban vagyunk: alpapok, tisztos polgárok, halászsok. A hatalomgyakorlásnak vannak totális módszerei. 1948-ban minden felnőtt embert megkérdeztek, kívánja-e Mindszenty példás megbüntetését. Aki nem kívánta, úgy vagy úgy, de Jézus és Mindszenty sorsára jutott. Mindebből legyen világos, hogy lehet azért prédikálni úgy is, hogy nem emlegetjük azt az egy dénárt. Ámbátor annak, akinek több dénár kellett, jobb volt, ha 1948-ban elkerülte a kérdezőket. Nem lehetett elkerülniök! Miért nem? Ők voltak a kérdezők. Isten legyen irgalmas annak, aki több dénárt

MÁTÉ-TÓTH ANDRÁS

BULÁNYI PROVOKATÍV ÖRÖKSÉGE (II.)

ELŐADÁS A ZSINATI KÖRBEN 2010.
SZEPTEMBER 20.

Bulányi diskurzusok

Éppen csak felsorolásként szükséges megemlíteni, milyen sokféle diskurzusban kerül említésre Bulányi atya. Egyiket se szeretném megbírálni, hanem csak emlékeztetek rá, hogy milyen színes, milyen érdekes módon állnak hozzá. Az egyik nagyon izgalmas diskurzus, hogy ügynök volt. Az állam által irányított személyiség lett volna, mert az ÁEH csak egy ilyen erős egyéniség révén tudta elérni azt, hogy a katolikus egyházban Magyarországon kis híján szakadás legyen. Finomabban, de még mindig ebbe az irányba gondolkozók azt állítják, lehet, hogy nem volt ügynök, de minden esetre olyan naiv volt, hogy az ÁEH tökéletesen ki tudta használni.

A következő, ennél ismertebb, diskurzus, miszerint Bulányi eretnek lett volna. Akik tisztelték, becsülték a szenvedéséért, munkájáért, azok közül is sokan vannak, akik úgy vélik, hogy túlmént az egyházkritika megengedhető határain. Tehát a depositum fideit, a hitletémenyt is kikezdte tanításaival.

Egy további alapállás személyével és munkásságával kapcsolatosan azok között hallható, akik nem nagyon érdeklődnek az iránt, hogy a katolikus egyháznak mi a sorsa. Ők úgy tartják számon, hogy Bulányi nagy ellenálló volt, a civil és az egyházi hatalommal való szembenállás hőse.

Végül pedig, élete utóbbi éveiben olyan írásokat publikált, amelyek a nemzet teológiai megújítójának mutatják. Döbbenetes módon húzta alá a magyarság kiválasztottságának témakörét, amelyet a legszelídebben is úgy fogalmazott, hogy kiválasztott lehet a magyar nép is, amint a zsidó nép kiválasztott volt. Megint a pragmatikus Jézus szempontjából, vagyis abból, hogy a gyümölcsökről ismerszik a fa: ha Jézust a magyar nép legkiválóbb módon követi, amit Bulányi atya abban látott, hogy több gyermeknek kell születni, mint amennyien meghalunk. Élete utolsó művében, a *Merre ne menjek c.* szellemi végrendeletének is tekinthető könyvében boldogan állapította meg, hogy a Bokor családjában az átlag a 3,6 gyermek. Nos, tehát ebben az esetben a magyar nép magát kiválasztottá teszi és az egész világ számára a szeretetnek, a túlélésnek az evangéliumát mint nép mutatja fel. Kétségtelenül ezt is sajátos retorikai stílusában fogalmazta meg, sok félreértésre is alapot adva.

Szellemi hagyatéka

Befejezésként azt próbálom összegezni, hogy életművében mi az az üzenet, amit ismerni érdemes és amely pontok mentén az érdemi recepció elindulhat vagy folytatódhat. Előadásom célja az volt, hogy igazoljam: Bulányi György teológiája és életműve, bár hosszú évtizedeken keresztül a magyar társadalom és a magyar katolikus egyház peremén zajlott, mégis ha beletekinünk, akkor az egész társadalomnak, az egész egyháznak az útját láthatjuk meg benne. Reprezentálja XX. századi

történetét és mai tragédiáját, valamint ráutal az előtte álló kihívásokra.

Az első: Evangélium-centrikus teológia. Ha föl akar zárkózni még jobban a magyar teológiáművelés a nemzetközi színvonalhoz, akkor valószínű, hogy az Evangélium megfelelő, professzionális és közösségbe ágyazott értelmezése lehet az egyik útja ennek az új izzásnak. Ha nem lesz Magyarországon olyan teológia, ami mer védtelenül erre a primer forrásra támaszkodni, akkor nem fogja a magyar értelmiség megérezni ezekben a teológusokban azt az intellektuális virtust, ami miatt érdemes is odafigyelni rá.

A második: a közösségi egyház álma és gyakorlata, amit hagyatékként tapasztalhatunk. Ez egy olyan pont, amit sokan – megkockáztatom, hogy egyre többen – így látnak Magyarországon. Sok jó szándékú, komoly, nemcsak katolikus látja, hogy a közösségek teremtése a hit és az élet továbbadásának az egyetlen lehetősége. De azt is hozzá kell tenni, hogy ezek a közösségek csak akkor lesznek képesek stabilizálódni, a civil társadalomnak és az egyházi humusznak erjesztő erejévé válni, ha a Krisztusért vállalt áldozatból fakadó kompetenciák összekapcsolódnak az illetékességekkel és a hivatásokkal.

A harmadik: Bulányi a teológiájában és egész életművében hangsúlyozta a hit és a rizikóvállalás közötti kölcsönös legitimáló viszonyt. Amely hit mögött nincs rizikóvállalás, az üres, elfagyott elbágyadt hit. Amely rizikóvállalás mögött nincsen hit, az örület.

Végül a negyedik: azok számára is, akik nem katolikusok, nem keresztények vagy nem hívők. Az igazi nemességbe vetett hitalapú civil kurázi, amit a Bulányi életműből megláthatunk, és amit örökül hagyott már életében is, és amit mindig megtanított az övéinek, hogy a lelkiismeretre, a hitre alapozó döntések az élet hétköznapi dolgainak intézésében és a nagyobb társadalmi vállalásoknak a megalapozásában is elsődlegesek.

Ex periphēria lux et salus

Előadásomat azzal kezdtem, hogy bár Bulányi atya munkássága egész folyamán a társadalom és az egyház peremére szorítottan zajlott, benne rátalálhatunk azokra a legfontosabb összefüggésekre és kihívásokra, melyek az egész társadalom és egyház központjában égetően vannak jelen. Magyarországon sokan látják saját magukat és övéiket a fontosságok és hatalmasságok peremén, s ebből általában a vesztes vagy az áldozat pozíciói és játszmái következnek. Valamiképpen mindenki vesztes az elmúlt 20 esztendőben, a sikeresek azért mert nem lehettek még sikeresebbek, az idősek, mert minden összedől körülöttük és a társadalom nem gondoskodik róluk megfelelően, sőt a fiatalok is, mert úgy érzik, már eleve el vannak zárva azoktól az esélyektől, melyek szerencsésebb országokban élő korosztálytársaik számára nyitva vannak.

Bulányi atya közösségei és szélesebb körbeli barátai évtizedeken át osztoztak az ő marginalizáltságában, társadalmi és egyházi identitásuk szerves elemét képezte az üldözöttség, az áldozati státus. Ha azonban a fentebb kifejtettek igazak, akkor Bulányi atya öröksége arra hívja az őt követőket és a rá kreatívan emlékezőket, hogy ugyanúgy az új társadalmi és egyházi helyzetben az Evangélium tanításaihoz nyúljanak vissza. Ahhoz, amit mesterük és barátjuk a szegénység, szolgálat és erőszakmentesség Magna chartájaként fejtett ki számukra. Ebből az újraolvasásból pedig arra kaphatnak felhívást, hogy az öröklött bátorsággal és szemlélettel élhar-

cosai legyenek az irgalom kultúrájának. Legyenek kezdeményezői a megbocsájtásnak azokkal szemben, akik vétkeztek ellenük és fogadják el hálával azt az örökséget, amely fényesen igazolta, hogy az evangéliumnak társadalom- és kultúraépítő ereje van, s az evangéliumi szemléletre épülő közösségek hálózata valamit helyreállíthat abból, amit civil társadalomnak és kommunió-egyháznak nevezünk.

GROMON ANDRÁS

A KRITIKUS JÉZUS

(LK 11,37–52)

Van Jézusnak a sokak által elképzelt képtől („jóságos, kedves, szelíd”) eltérő, másik oldala, másik arca: **kemény, „kritikus” énje** is, s a róla alkotott kép csak ezzel együtt reális (és persze még ezzel együtt sem teljes...). Nézzük meg ezt a másik arcát egy sor példa révén. (A példákat éppen csak föl villantom, végiggondolnia őket az Olvasónak kell.)

„Átvezetesként” kezdjük a tengeri viharral (Mk 4,35-40). A kép „jóságos” oldalához tartozik Jézus hihetetlen nyugalma, higgadtsága, belső békéje, az, ahogy emelt fővel fogadta el az esetleges pusztulást is; „kritikus” oldalához viszont az éles kritika *tanítványaival szemben*: „Mit félték ennyire? Hogy lehet, hogy még mindig nincs bizalmatok [Istenben]?”

A legbősegebben a farizeusok, írástudók, papok részesültek Jézus „kritikus” énjéből – tehát azok az emberek, akik magukat igaznak tartották, másokat lenéztek, és a hibát mindig másokban keresték és találták meg (vö. Lk 18,9):

A „Miért eszik mesteretek vámosokkal és bűnösökkel?” kérdésre Jézus így reagál: „Nem az egészségeseknek kell az orvos... *Menjete csak, és tanuljátok meg, mit jelent az: Irgalmasságot akarok, és nem áldozatbemutatást*” (Mt 9,13). – Amikor néhány írástudó és farizeus jelet szeretne tőle látni: „*Gonosz és hűtlen nemzedék! Nem kap más jelet, csak Jónás prófétáét*” (Mt 13,39). – A két fiúról mondott példabeszéd után: „Eljött hozzátok János, hogy az igazságosság útjára vezessen titeket, de ti nem hittetek neki; vámosok és utcanők hittetek neki; de *ti erre sem tértetek meg*” (Mt 21,32). – A kézmosás és az edények mosogatása kapcsán: „*Isten parancsát ügyesen kijátsszátok, hogy megtarthassátok a magatok hagyományait*” (Mk 7,9). – Aztán a nagy korholás ugyanezen tárgyban: „Ti farizeusok tisztán tartjátok ugyan a pohár és a tál külsejét... Tizedet adtok mentából, köményből és minden veteményből, de elvetitek

Isten ítéletét [= amit Isten helyesnek tart]... Szeretitek a fölyeket a zsinagógákban és a köszöntéseket a nyilvános tereken... *Olyanok vagytok, mint a letaposott sírok... Elviselhetetlen nehéz terheket rótok az emberekre, de magatok egy ujjal sem mozdítotok rajta*” (Lk 11,39-46). – A papokról: „*Fölélik az özvegyek házát, és színleg nagyokat imádkoznak*” (Mk 12,40).

De jut ebből a hangból mindenki másnak is.

Szülőfalujában, ahol nem fogadták el őt („Honnan vette mindezt? Ki adott neki ekkora bölcsességet? Nem az ács fia ez? Nem... ezek a testvérei”), kijelentette: „*Sehol sincs a prófétának kevesebb bec sülete, mint saját hazájában és családjában*” (Mk 6,4).

Rokonairól, akik nem értik őt, működését károsnak tartják s ezért „haza akarják zsuppolni”, így beszél: „*Ki az én anyám, és kik az én testvéreim? Aki teljesíti mennyei Atyám akaratát, az az én testvérem, nővérem és anyám*” (Mk 3,31).

A népnek, amelyen megesett a szíve, amelyért annyit fáradozott, amelyért mindent kockára tett (egy béna kézéért az egész életét...), ilyeneket vág oda: „*Ha látjátok, hogy nyugaton felhő jön, azt mondjátok, eső lesz... ha déli szél fúj, hőség lesz, és beválik ez is. *Ti színészek!* A föld és az ég jeleiből tudtok következtetni. A mostani időt miért nem ismeritek föl?” (Lk 14,54-57)? – „*Kihez hasonlítsam ezt a nemzedéket? Hasonlítanak a piacon tanyázó gyerekekhez... Furulyáztunk, de nem táncoltatok, siránkoztunk, de nem zokogtatok...*” (Lk 7,31-32). – „*Hitetlen és romlott nemzedék! Meddig kell még veletek maradnom? Meddig tűrjelek titeket*” (Mt 17,14)?*

A gazdagokra vonatkozó sok-sok eset közül csak a gazdag ifjú példája álljon itt szemléltetésül. Amikor az megkérdezi: „*Jó Mester, mit kell tennem...?*”, Jézus erélyesen „igazítja el”: „*Miért mondasz engem jónak?... Ismered a parancsokat... Valami még hiányzik neked...*” (Mk 10,17-22).

Hasonlóan kemény útmutatásban részesíti **Keresztelő János** is, amikor az érdeklődik, ő-e az igazi, vagy tovább várakozzanak-e: „*Mondjátok meg neki: Vakok látnak, sánták járnak... [„Kedves János! Ha lenne szemed, nem kérdeznél ilyen butaságokat!”] Boldog, aki nem botránkozik meg bennem [mint te]*” (Lk 7,18-23).

Az általa meggyógyított **betegekkel** sem bánik kesztyűs kézzel: A Bethesda tónál fekvő, 38 éve béna férfi kifogását nem fogadja el, megkérdezi tőle, akar-e egyáltalán meggyógyulni, s amikor meggyógyítása után ismét összetalálkozik vele, így figyelmezteti: „*Ne vétezzél többet, nehogy rosszabbul jársz*” (Jn 5,14). Amikor pedig a tíz leprás meggyógyítása után csak egy megy vissza köszönetet mondani, méltatlankodva fakad ki: „*Nemde tízen gyógyultak meg? Nem akadt más, aki visszajött volna, hogy hálát adjon Istennek, csak ez az idegen*” (Lk 17,17)?

Tanítványjelöltjeit nem éppen megnyerő módon előre inti: „*A rókának is van odúja, de az emberfiának nincs hová lehajtania a fejét... Hagyd a holtakra, hadd temessék el halottaikat... Aki kezét az eke szarvára teszi, de hátratekint, nem alkalmas Isten országára*” (Lk 9,57-62).

Tanítványait számtalanszor „helyretette”, itt csak egyetlen esetet idézek föl: Túl vannak már a „kenyérszaporításon”, amikor úgy esik, hogy elfelejtenek bevásárolni, egyetlen kenyér van csak náluk, s azon tanakodnak, mi lesz mármost (értsd: ki fogja azt az egyet megenni). Erre Jézus nem éppen finoman érdeklődő kérdések sorát zúdítja rájuk: „*Mit tanakodtok, hogy nincs kenyéretetek? Még mindig nem érti-*

tek? Nem fogtatók föl? Még mindig érzéketlen a szívetek? Szemetekkel nem láttok, és fületekkel nem hallotok? Nem emlékeztek, amikor öt kenyeret törtem meg [= osztottam meg, vö. Iz 58,7: „Törd meg az éhezőknek kenyeredet...”]? Hát még mindig nem értitek [hogyan nem azon kell veszekedni, kié legyen az az egy kenyér, hanem meg kell osztani egymással, jut, amennyi jut egy-egy embernek]” (Mk 8,17-21)?

Barátait sem igen kíméli. A körülötte sürgölődő, és nővére nem-sürgölődése miatt méltatlankodó Mártának azt mondja: „Márta, Márta, sok minden aggaszt és nyugtalanít téged. Pedig csak egy a szükséged” (Lk 10,41).

A **hatalomgyakorlók és kiszolgálóik** is magatartásuk súlyának megfelelően kapják meg a magukét. Amikor értesítik arról, hogy Heródes meg akarja öletni, így üzen: „Mondjátok meg annak a rókának: Gyógyítok ma és holnap, csak harmadnapra leszek készen...” (Lk 13,32). Amikor Pilátus azzal kérkedik, hogy hatalma van őt keresztre juttatni vagy fölmenteni, szinte egy kézmozdulattal intézi el: „Semmi hatalmad nem lenne, ha fölülről nem adatott volna [ti. „az emberi szabadságod, amellyel tehetsz, amit akarsz”, nem pedig a gyilkolás hatalma]” (Jn 19,11). Az elfogására érkezettek is szembesíti önmagukkal: „Mint valami terrorista („rabló”) ellen, úgy vonultatok ki... Naphosszat együtt voltam veletek..., mégsem fogtatók el. De ez [az éjszakai] a ti órátok...” (Mt 26,55). Amikor kihallgatása során „illetlen beszéde” miatt az egyik smasszer szájon vágja, nem hagyja szó nélkül: „Ha rosszul szoltam, bizonyítsd be a rosszat, de ha jól, miért ütsz engem” (Jn 18,23)?

Valljuk meg: Ez a Jézus már nem olyan szimpatikus és vonzó! Különösen, amikor kritikáját magunkra irányulónak érezzük... De ne feledjük, **Jézusnak volt alapja** arra, hogy kritikus legyen: nem a nem létező „valóságos Isten volta”, hanem többek között az, hogy önmagával szemben is rendkívül kritikus volt, sőt túlzás nélkül állíthatjuk, hogy egyenesen kegyetlen – de ez már egy következő vonás az arcképén.

Az önmagához kegyetlen Jézus

(Mt 8,20)

A kemény, kritikus Jézus után lássuk most az önmagával szemben is kritikus, sőt kegyetlen Jézust!

Kezdjük az **önkritikájával**. Az evangéliumokban érthetően csekély az ide vágó anyag, hiszen annak a folyamatnak a során, amelyben egyre magasabb szférákba tolták fel, retusálni kellett lehetőleg minden olyan mozzanatot, amely túlságosan „emberinek” mutatta őt, következképpen összeegyeztethetetlen volt „isteni” mivoltával. Kész csoda, hogy fönmaradtak a kialakított képet zavaró emléktöredékek is...

Talán a „legbotrányosabb” ebből a szempontból, hogy bemeztette magát Jánossal a Jordánba (Mk 1,9). Ezzel ugyanis – hacsak nem volt részéről színészkedés az egész – nyilvánosan **bűnösnek vallotta magát**, hiszen a szinoptikusok egybehangzó tanúsága szerint János a bűnbánat, a megtérés keresztségét kínálta (Mk 1,5; Mt 3,11; Lk 3,3). Jézus tehát kész volt a megtérésre... – Az alámerülésekor kapott istenélménye (ld. tanulmányunk első részét az előző számban) sem tette elbizakodottá,

hanem kiment a pusztába, és **józanul mérlegre tette önmagát**: küldetését, vágyait, céljait, félelmeit... (Lk 4,1-12). – **Tanítását kitétte mások kritikájának**; még a legegyszerűbb embereknek sem mondta azt, hogy „higgyétek el nekem, hiszen én mondom”, hanem megkérdezte tőlük: „Miért nem ítéletek meg magatok” a dolgot (Lk 12,57). – Sőt az őt szájon vágó **fogdmeggel is kész „megvitatni”**, kinek van igaza: „Ha rosszul szoltam, bizonyítsd be a rosszat...” (Jn 18,23). – Ha pedig fölismerte, hogy elképzelése tévesnek bizonyult, **képes volt módosítani rajta**. Eleinte például úgy gondolta, hogy küldetése „csak Izrael házának elveszett juhaihoz szól” (Mt 15,24), s ezért tanítványainak is azt mondta: „A pogányokhoz és a samaritánusokhoz ne menjetek... Menjetez inkább Izrael házának elveszett juhaihoz” (Mt 10,5-6). Később, látókörének határtalanodása után ezt fölülbírálva már arra biztatta őket, hogy minden népnek (Mt 28,19; Lk 24,4), sőt minden teremtménynek (Mk 16,15) hirdessék a jó hírt.

Nem kevésbé izgalmas találkozni **öniróniájával**, amely például abban mutatkozik meg, hogy fesztelenül idézi a ráaggatott gúnyneveket: „falánk és iszákos ember, vámosok és bűnösök barátja” (Mt 11,19), „Belzebug” (= „a trágya ura”: Mt 10,25), „eunuch” („herélt”: Mt 19,12), „idióta” (Lk 10,21). – Nem önirónia-e, amikor éppen szülőfalujában állapítja meg: „Sehol sincs a prófétának kevesebb becsülete, mint saját hazájában...” (Lk 4,24)? – Amikor Heródesnek visszaüzen, azt mondja: „... ma és holnap gyógyítok... Csak harmadnap »leszek készen«” (Lk 12,32), ami a görög szövegben így hangzik: »fejeztetem be«..., mert „nem veszhet el próféta Jeruzsálemon kívül” (Lk 12,33)...

Önmagával szembeni kegyetlensége a következőkben mutatkozott meg:

1) Tanításával egyfolytában vágta maga alatt a fát. Ugyanis: a) **Totálisan fölborította a bevett istenképet**. Például ilyeneket hirdetett: Isten nem sújtja betegséggel a bűnt (Mk 2,5-7); Isten jobban örül egyetlen megtérő bűnösnek, mint kilencvenkilenc igaznak (Lk 15,7.10); Isten nem követel elégtételt a megtérő bűnöstől, hanem nagy lakomát rendez hazatérésének örömeire (Lk 15,11-24); Isten nem igazságtalan, de nem is igazságos, hanem (mindenkit egyaránt) szeret (Mt 20,1-15). – b) **Keményen bírálta a pénz, a vagyon, a jólét, az életszínvonal imádatát**: Nem szolgálhattok Istennek és a Pénznek (Mt 6,24; úgy is mondhatta volna: jólétre törekvés és vallásosság kizárják egymást); könnyebb a tevének átmenni a tű fokán, mint a gazdagnak bejutni Isten országába (Mt 19,24; az ilyesmit nemcsak a gazdagok, hanem a szegények is rosszul viselik...) – c) **Tanítását fölébe helyezte Mózesének, azaz a korábbi „kinyilatkoztatásnak”**: „Hallottátok, hogy megmondattok a régieknek... Én viszont azt mondom...” (Mt 5,21.27.31.33.38.43). Ennek megfelelően gondatlanul fölülbírálta a Szentírást: betoldott és kihagyott belőle (Iz 61,1-2; Lk 4,18-19), vagy átértelmezte (Mk 10,4.5-6; Mt 7,12). – d) **Saját személyét és művét fölébe helyezte elődeiének, sőt vízvázasztóvá tette**, mondván: „Jónásnál nagyobb van itt” (Mt 12,41), „boldog a szem, amely látja, amit ti láttok” (Lk 10,24), továbbá „aki hallgatja és megteszi tanításomat, az sziklára épít, aki nem, az homokra” (Mt 7,24-27).

2) A hagyományok és a vallási előírások felrúgásával folytonos életveszélynek tette ki magát. a) **Nem tartotta meg a kultikus tisztasági előírásokat**: elhagyta a kézmosást (Mk 7,2), bement a „tisztátalan” vámosok (Lévi és Zakeus) házá-

ba, és asztalhoz ült velük (Mk 2,15; Lk 19,1), utcanővel kezegette magát (Lk 7,37), megérintette a leprást (Mk 1,41). – b) *Nem böjtölt* (Mk 2,18-19). – c) *Nőkkel tárgyalt* (Lk 10,39; Jn 4,7-26), sőt társaságukban járta az országot (Lk 8,2). – d) *Megtörte a szombatot*: kalásztéppéssel (Mk 2,23-27), számtalan gyógyítással (pl. Mk 3,1-6: „tanakodni kezdtek, hogyan veszejthetnék el”). – e) *Viselkedését ráadásul elvi magaslatra emelte és isteni igazolással látta el*: „Csak nem böjtölhet a násznép, ha vele van a Völegény [ti. Isten!]” (Mk 2,19); „Isten a szombatot teremtette az emberért, és nem az embert a szombatért... Az emberfia tehát [értsd: minden ember!] ura a szombatnak” (Mk 2,27); „Isten parancsát ügyesen kijátsszátok, hogy megtarthassátok emberi hagyományaitokat” (Mk 7,9: egyetlen ilyen mondat is kész öngyilkosság).

3) *Rendszeresen bírálta* az írástudókat, farizeusokat és papokat, magyarán az állami és vallási vezetőket, és azok kiszolgálóit (ld. fönt): „*Világtalanok vak vezetői ők*. Ha pedig vak vezet világtalant...” (Mt 15,14). „Aki- ket a világ urainak tartanak, zsarnokoskodnak népükön és önkényüket éreztetik velük” (Mt 20,25). Az ilyen beszéd bajjal szokott járni...

4) *Mindenkit megbírált*, ha „kellett” (ld. fönt).

5) A mindenki által megvetett *ellenségeket példaképpül állította*: az eretnek és szakadár samaritánusokat (Lk 10,30-37; 17,16), a főníciai pogány asszonyt (Mt 15,28: „Nagy a te bizalmad”), a kafarnaumi pogány századost (Mt 8,10: „Ekkora bizalmat senkinél sem találtam Izraelben”).

6) *A sikert és a személyes kényelmet visszautasította*, és kérlelhetetlenül alárendelte az Ügynek: Sikeres gyógyításai nyomán népszerűvé válik, tartóztatják: „Mindenkinek téged keres”, de ő tántoríthatatlan: „Menjünk tovább” (Mk 1,35-39).

7) *Tudatában volt sorsának, de nem menekült el*, és nem tett semmit, hogy elkerülje azt, ellenkezőleg: tudatosan vállalta, és nyíltan megmondta: az „emberfia” emberek kezébe adatik, sokat szenved, megölik (Mk 8,31; 9,31; 10,33); Illés eljött már, de kényük-kedvük szerint bántak vele, és így szenved majd az „emberfia” is tőlük (Mt 17,12); „Képesek vagytok inni abból a kehelyből, amelyből én iszom?” (Mt 20,22); „Ha ő most testemre öntötte ezt az olajat, a temetésemre tette” (Mt 26,12).

8) Bizalmas barátainak néha elárulta, mennyire *szenved*: „Alámerítéssel kell alámeríttetnem, és mennyire gyötörődöm, míg beteljesedik” (Lk 12,50).

9) *Agonizált és „vért izzadt”* (Lk 22,44), amikor kínszenvedésének küszöbére ért, és gyötrelmes tusakodásban vívta ki a helyes döntést és a hűséget mindhalálig (Mt 26,36-46).

10) *Letartóztatásakor* leállította a karddal segítségére siető tanítványokat: „Tedd vissza... Mindaz, aki kardot ragad, [az általa megragadott] kard által vész el”: Mt 26,52).

11) *Pere során*, amikor talán még mindig megmenthette volna magát, semmit sem tett ennek érdekében, sőt: a főpap kérdésére („Te vagy-e a Messiás?”) visszavágott: „Ezt te mondod. Én viszont azt mondom...” (Mt 26,64); a helytartó hasonló kérdésére („Te vagy-e a zsi-

dók királya?) csak két szót válaszolt: „Te mondtad” (= „Ez a te véleményed”: Mk 15,5); a helyi uralkodót pedig szóra sem méltatta (Lk 23,9).

12) *Keresztútján*, fizikai és lelki gyötrelmei közepette mindvégig mások gondjával-bajával törődött.

FARAGÓ FERENC ARCHETÍPUSOK AZ EVANGÉLIUMBAN (I.)

Bevezető

Nem kell dramaturgnak, vagy színházi kritikusnak, de még csak teológusnak sem lennünk ahhoz, hogy feltehesük azt a nehezen megválaszolható kérdést: valójában kik is az Evangélium szereplői? Milyen tulajdonságok hordozói? Milyen karakterek, jellemek? Cselekvésük milyen isteni végzet vagy gondviselés – esetleg véletlen vagy szükségyszerűség – mentén determinálódik? „*Megvan írva a Szentírásban...*” – mondhatjuk gyakran egy-egy későbbi eseményre, de a Szentírás maga hol van megírva? Van-e hagyománya a hagyománynak?

Esetünkben, pedig a kérdésfeltétel így hangozhatnék: az Evangélium szereplői milyen ősi, archetipusos személyiségeket testesítenek meg? Az Evangélium, és természetesen minden más szent könyv, a dolgok mélyére, avagy magasára kíván mutatni, és szereplőik nem egyszerűen egy-egy egyedi emberek, hanem az emberi mivolt koncentrátumai, archetipusos megjelenítői.

„*Buddha nem volt, Buddhák vannak...*” – mondja Sankara², arra utalva, hogy a buddhizmus megalapítója, főszereplője valójában nem lehet egy konkrét személy, hanem egy személyiség „sorozat”, azaz maga a személyiség.

Sem Buddha, sem Jézus, sem Zoroaszter, sem Mohamed, sem Mózes nem „csak” egy-egy konkrét történelmi személyiségek (sőt történetiségük bizonytalan, vitatható), hanem sokkal több annál: maga a személyiség, az isteni, aki a személyiség legősibb, legelső, (proto)típusa, archetipusa.

Ezt Platón terminológiájára „ideával” is fordíthatjuk, kiváltképp abból a megfontolásból kiindulva, hogy Platón nem úgy vélte, hogy csak a tárgyknak, dolgoknak vannak ideái, hanem létezik – mert kell léteznie – az ideák hierarchiájában egy legfelsőbb idea, nevezetesen Isten ideája: maga az Isten. S ebből az isteni ideából részesül a személyiség, elsősül a személyiség archetipusa.

Ezek az archetipusok - melyeknek spektruma igen széles - határozzák meg az emberi személyiség valamennyi tulajdonságát, típusát, jellemzőjét. A személyiség maga nem megfogható, nem definiálható, szubsztilis fogalom, de archetipusos meghatározottságát tetten érhetjük. Ennek tettenérésére teszünk most kísérletet az Evangélium vonatkozásában. Hipotézisünk az, hogy az Evangélium képes elénk tárni, ha úgy tetszik tablóképszerűen felsorakoztatni az emberi személyiségek mindegyikét. Az az személyiség, amelyik nem lelhető fel valamilyen formában az Evangéliumban, az nem is létezik. Ilyen módon az Evangélium (és minden más szent könyv) a személyiségünk struktúrájában egy olyan három-

² Sankara, Brahma szútra magyarázata, Budapest, 2001. Terebess; Rúzsa Ferenc ford.

szög átfogóját képezik, amelyek egy-egy befogója a megvalósult és az ezután megvalósulandó személyiségek jellemzőit adja.

Mikor archetípusról beszélünk, elsősorban a jungi terminológia értelmében tesszük azt, de metafizikai tartalmát, a hagyományban meglévő alapállás *böhmei* illetve *hamvasi* felfogásában egészítjük ki. A jungi elméletben az egyén saját ellentétes nemiségével összefüggésben álló öskép, férfiak esetében az ún. anima, nőknél pedig az animus. Az anima így tulajdonképpen a férfi lelkében élő nő, összefoglalja a férfi psziché összes feminin pszichológiai tendenciáját, és fordítva az animus a nő lelkében élő férfi, mely a női psziché maszkulin tendenciáit hordozza. Hamvas Béla - Jacob Böhme - még ezen is túllép, amikor az animus-anima lelki aspektusát egységben szemléli az androgün fogalmának bevezetésével. Az archetípus értelmezésében segít még az az egyszerű, ám igen mély és megalapozott tipológia, ami a személyiség *introvertáltságát* és *extrovertáltságát* ragadja meg; de nem vagy-vagy alapon, hanem a maga komplexitásában.

Jézus

Jézus személye az isteni szubsztancia primordiális lenyomata. Az Atyában még meg nem nyilvánuló személyiségjegyek első megnyilvánulása. Jézus

már bír emberi tulajdonságokkal; nagyon sok emberi jellemző fellelhető benne – úgy szólván minden, kivéve a bűnhöz való kapcsolódását. Ez a tiszta, kisgyermeki tulajdonság – a rossztól való mentesség, távolság – fennmarad egész emberi élete során. Ám krisztálytisztán látja a bűnt egy-egy személyben, közösségben, társadalmi-politikai-vallási rétegekben, a hatalomban és

népekben, nemzetekben is. A meglátott bűnt kimondja, szembesíti vele az érintettet (extroverzió), ugyanakkor megbocsátva imádkozik a bűnös lelkekért (introverzió). Azokat a bűnösöket hívja az országépítésének munkálataiban, akikben meglátja a metanoiára való készséget. Akik erre képtelenek (gazdagok, hatalomban lévők, farizeusok), azokat nem.

Jézus önmagáról nem sokat mond, archetípusa cselekvéseibe ágyazódik bele; mintegy élénk éli, viselkedéseivel példázza az isteni eredet személyiségi meghatározottságát. Jézus személyiségjegyeire a viszonyulásaiból következtethetünk. Ilyen viszonyok: az Atyához, a tanítványokhoz, a nőkhöz, a főpapokhoz, a gyermekekhez, a betegekhez, a fogyatékosokhoz, a szegényekhez, a gazdagokhoz, a főpapokhoz, a bűnösökhöz, a farizeusokhoz, a szüleikhez – való viszonyok. Ezek a viszonyok kölcsönösek és összetettek, ennek szociometriája, csoportdinamikai megközelítése egy külön dolgozat témája lehet. Természetesen ebben a roppant szerteágazó szociometriai hálózatban Jézusnak önmagát is kell

valamiféleképpen definiálnia; az Evangéliumban ezt ilyen formákban teszi meg:

- „Abban az időben szólván Jézus, monda: Hálákat adok néked, Atyám, mennynek és földnek Ura, hogy elrejtetted ezeket a bölcsek és az értelmesek elől, és a kisdedeknek megjelentetted. Igen, Atyám, mert így volt kedves teelőtted. Mindent nékem adott át az én Atyám, és senki sem ismeri a Fiút, csak az Atya; az Atyát sem ismeri senki, csak a Fiú, és akinek a Fiú akarja megjelenteni. Jőjjetek énhozzám mindnyájan, akik megfáradtatok és megterheltetek, és én megnyugosztalak titeket. Vegyétek föl magatokra az én igámat, és tanuljátok meg tőlem, hogy én szelíd és alázatos szívű vagyok: és nyugalmat találtok a ti lelkeiteknek. Mert az én igám gyönyörűséges, és az én terhem könnyű.” (Mt 11.25-30)
- „Mi módon ment be az Úrnak házába és vette el a szent kenyereket és ette meg és adott azoknak is, akik vele voltak, amelyeket pedig nem szabad megenni, hanem csak a papoknak? És monda nékik: Az embernek Fia ura a szombatnak is.” (Lk 6.5)
- „Monda néki Jézus: Én vagyok az út, az igazság és az élet; senki sem mehet az Atyához, hanemha én általam. Ha megismertetek volna engem, megismertétek volna az én Atyámat is; és mostantól fogva ismeritek őt, és láttátok őt.” (Jn 14. 6-7)
- „Higgyetek nékem, hogy én az Atyában vagyok, és az Atya én bennem van; ha pedig nem, magokért a cselekedetekért higgyetek nékem. Bizony, bizony mondom néktek: Aki hisz én bennem, az is cselekszi majd azokat a cselekedeteket, amelyeket én cselekszem; és nagyobbakat is cselekszik azoknál; mert én az én Atyámhoz megyek.” (Jn 14. 11-12)
- „Jézus pedig monda nékik: Én vagyok az életnek ama kenyere; aki hozzám jő, semmiképpen meg nem éhezik, és aki hisz bennem, meg nem szomjúhozik soha.” (Jn 6.35)
- „Én vagyok amaz élő kenyér, amely a mennyből szállott alá; ha valaki eszik e kenyérből, él örökké. És az a kenyér pedig, amelyet én adok, az én testem, amelyet én adok a világ életéért.” (Jn 6.51)
- „Ismét szóla azért hozzájuk Jézus, mondván: Én vagyok a világ világossága: aki engem követ, nem járhat a sötétségben, hanem övé lesz az életnek világossága.” (Jn 8.12)
- Újra monda azért nékik Jézus: Bizony, bizony mondom néktek, hogy én vagyok a juhoknak ajtaja. Mindazok, akik előttem jöttek, tolvajok és rablók: de nem hallgattak rájuk a juhok.
- Én vagyok az ajtó: ha valaki én rajtam megy be, megtartatik és bejár és kijár majd, és legelőt talál. (Jn 10.7-9)
- „Ha pedig azokat cselekszem, ha nékem nem hisztek is, higgyetek a cselekedeteknek; hogy megtudjátok és elhiggyétek, hogy az Atya énbennem van, és én őbenne vagyok.” (Jn 10.38)
- „Most az én lelkem háborog; és mit mondjak? Atyám, ments meg engem ettől az órától. De azért jutottam ez órára. Atyám, dicsőítsd meg a te nevedet! Szózat jöve azért az égből: Meg is dicsőítettem, és újra megdicsőítem.” (Jn 27-28)

- „*Én vagyok az igazi szőlőtő, és az én Atyám a szőlőműves. Minden szőlővesszőt, amely én bennem gyümölcsöt nem terem, lemetsz; mindazt pedig, amely gyümölcsöt terem, megtisztítja, hogy több gyümölcsöt teremjen. Ti már tiszták vagytok ama beszéd által, amelyet szóltam néktek.*” (Jn 15.1-3)
- „*Lássátok meg az én kezeimet és lábaimat, hogy én magam vagyok: tapogassatok meg engem, és lássátok; mert a léleknek nincs húsa és csontja, amint látjátok, hogy nékem van!*”³

Jézus az isteni ember archetípusa, az abszolút „én” prototípusa, amelynek folytatása a világban hamar destruktív irányt vesz; néhány száz év és Jézus személye egyfajta kultúrtörténeti kuriózum, filológiai érdekesség. Pálnál már egy olyan elferdített konstrukció, amelyre legfeljebb csupán egy vallást lehet alapítani. A páli személyiség és a jézusi személyiség mérhetetlen kontrasztját – a teológia történetében talán először – Bulányi György vette észre.^{4 5} (Ám a megfelelő recenzió még várat magára!)

(folytatjuk)

Nagy Konstantin meglátja az „égi” jelet (in hoc signo vinces), amelyet kiváló geopolitikai érzéssel hasznosít is. Jézus archetipikus személyiségének eltorzításában a történelmi egyház/ak sajnálatos módon jelentős szerepet játszottak.

POLINGER ÁGNES EUTANÁZIA

Az első ember paradicsomi érzésének vége, az emberiség eszmélésének, öntudatra ébredésének egyik ismérve, és az egyes ember legfájdóbb élménye, döbbenete az elkerülhetetlen véggel való találkozás. Ez a találkozás először a másik ember, jó esetben idős hozzátartozó természetes, rosszabb esetben rokon, ismerős hirtelen tragikus halála. Általában ezután kezdünk el foglalkozni saját magunk, szeretteink szükségképpen bekövetkező halálának gondolatával. A mindennapokban sokszor elhessentjük, nem, vagy csak érintőlegesen szánunk rá néhány percet. Viszont, mivel tagadhatatlanul életünk „delén”, esetleg életünk kétharmadán is túl vagyunk már, indokolt ezzel a szeretteinket és saját magunkat is szükségképpen a lehető legközelebről érintő témával foglalkozni.

A halál régen, vagy nem is olyan régen természetes helyet foglalt el a társadalom, a nagyközösség, kisközösség, és a család életében. 10 évszázaddal ezelőtt az emberek többsége legtöbbször szerettei, családjá körében, 30-40 éves kora körül meghalt. Az itt maradók kénytelenek voltak és lehetőségük volt a szenvedés, haldoklás, halál nem túl hosszú periódusában együtt lenni a beteggel. Ugyanígy el kellett viselniük a halál után a halottal való együttlétet, ami szintén a hozzátartozók fájdalmas, mégis az elszakadást segítő lélektani szükséglete.

A 20. századra a halált elrejtették a köz és a hozzátartozók szeme elől, így a halál félelmetes, misztikus, a haldoklónak és az őt szeretőknek egyaránt kegyetlen eseményé vált. A mai kultúra nem segíti a halálra való felkészülést, így életünk nem befejeződik, hanem abbamarad. Az emberek többsége kórházban hal meg.

Ezekben az intézményekben a halál „medikalizálódik”. Az orvosok abban hisznek, hogy a halált valamilyen sérülés, vagy betegség okozza, amit a modern orvosi technika, és gyógyszerelés meg tud akadályozni. „A végsőig kell küzdeni” elv azt feltételezi, hogy a halál megfelelő diagnózissal és terápiával minden esetben elkerülhető.

Így a halál már nem természetes esemény, hanem ellenség, ami ellen hadjáratot kell indítani, le kell győzni. Még akkor is, amikor nyilvánvaló, hogy ez a mindenkét próbára tevő hadviselés nem lehet sikeres.

Legtöbbször éppen ezért nem a haláltól félünk legjobban, hanem a haldoklással járó elviselhetetlen fájdalomtól és a hosszú szenvedéstől.

Milyen halált kívánunk magunknak? Először is szeretnénk teljes, boldog életet magunk mögött tudni, szeretnénk, ha visszatekintve nem kellene nagy bűnöket bánnunk, szeretnénk, ha olyan életút lenne mögöttünk, hogyha az újraindítás lehetőségét kapnánk, azt mondhatnánk, nem élnénk másként, nem változtatnánk lényegesen tetteinken.

S, ha mindez igaz, akkor milyen halálra vágyunk? Szép, könnyű halálra, pl. halálos agyvérzésre, szívinfarktusra, ami egy pillanat alatt végbemegy? Szeretnénk elaludni békésen, öregén, de még olyan állapotban, hogy az utolsó napunkon is több legyen az öröm, a mosoly, ami körülvesz minket, és ami belőlünk is fakad, mint a testi fájdalom, és kín?

Vagy szeretnénk, ha életünk végén kómában, vagy többé-kevésbé eszméletünkön, lélegeztető gépen, mesterségesen táplálva, a folyadékbevitelt infúzióval, a kiválasztott vizeletet katéterrel elvezetett zacskókba gyűjtve feküdnék napokig, hetekig, évekig? Vagy kívánjuk-e magunknak azt a rákos betegekre váró iszonyú fájdalmat, amit sokunk látott már rokonainak, barátainak szemében, arcán, sőt egész testén?

Azt hiszem legtöbbünk számára egyértelmű a válasz.

És, ha mi magunknak az előbbi szeretnénk, kívánhatjuk-e szüleinknek, testvéreinknek, felebarátainknak az utóbbit?

Egyszerű lenne kibújni ez alól, hogy nem rajtunk múlik, majd az élet, az Isten eldönti. Ez azonban nem így van. Ahogy sokban rajtunk: gondolkodásunkon, döntéseinken, tetteinken múlik, hogy mennyire vagyunk egészségesek testileg, lelkiileg életünkben, ugyanígy - ha felvállaljuk -, rajtunk, legalábbis részben rajtunk múlik, hogy milyen lesz a halálunk. És mivel nem csak példánkkal, hanem tudatosan,

³ Szent Írás, magyar nyelvre fordította Károlyi Gáspár, Budapest, 1995. Szent István Társulat

⁴ Szent Pál teológiája, Budapest, 1998. Bokorliget

kiadó

⁵ Merre ne menjek? Budapest, 2008. A Szerző kiadásában

tanítva is szeretnék testvérbarátainkra és tágabb környezetünkben élő embertársainkra is hatni, mások halála is.

Így elérkeztünk az eutanázia fogalmához. Az eutanázia az ógörög „eu thanatos” szóból ered, szó szerinti jelentése: jó halál, hasonlóan, mint az „eu angelion” jó hír.

És, ha mátt itt tartunk, érdemes az evangéliumok Jézusára is vetni egy pillantást ebben az összefüggésben. Az általunk ismer híradások szerint Jézus nem foglalkozott ezzel a kérdéssel. Nem is foglalkozhatott, mert abban az időben igazi fájdalmat, megrendülést, csak a gyermekkori, ifjúkori halál jelentett, ilyen esetekben fordultak hozzá segítségért. Ld. Jairus leánya, a naimi ifjú, és Lázár. Az öregkorban (azaz kb. 30 éves kor felett) bekövetkezett halált természetesnek tartották. Az viszont kissé ellentmondásos, hogy pl. a keresztény egyházak, amelyek legtöbbször tiltja az eutanáziát, és kívánatosnak tartják az élet szinte mindenáron való meghosszabbítását, helyeslik Jézus önfeláldozását. Isteni parancsnak való engedelmisségnek tartják azt, hogy Jézus nem tett meg mindent annak érdekében, hogy elkerülje a halált, sőt elébe ment annak. Amikor Jeruzsálembe indult tudván, hogy ott megölik, kívülről nézve kész öngyilkosnak tűnhetett. Sőt nemcsak a kívülről állók szemében. Péter felháborodottan tiltakozott, Jézus viszont dühösen ráförmedt, (Távozz tőlem Sátán” Mt. 6,23), ne gondolja, hogy az ő kínzatasát és megölését meg kellene akadályozni. Mi pedig a Bokorban megtanultuk, hogy az élet odaadása feláldozása a legszentebb erény.

Történeti áttekintés néhány sorban

Az ókorban a nyomoréknak született gyermekek esetében passzív eutanáziát a súlyosan beteg szenvedők esetében pedig aktív eutanáziát alkalmaztak.

A középkori gondolkodók is foglalkoztak a témával, de nem jutottak sem egyértelmű, sem egységes álláspontra.

Az orvoslás fejlődésével, a betegek orvosi kézbe, sőt intézményi ellátórendszerbe kerültek, így az eutanázia egyre inkább orvosi kérdéssé vált, az esetek többségében orvosi döntést igényelt. Ekkor elsősorban orvosi nyilatkozatok születtek pl., hogy az orvosok nem tekintik feladatuknak, hogy állást foglaljanak az eutanázia ellen.

A 20. század második felére pedig a határokon átívelő traszplantációs versengés, az egészségügyben elterjedő rivalizálás, az orvosi-, és gyógyszerkutatóvilág méretű üzlettelé válása egyre nehezebbé teszi az eligazodást, és a beteg érdeke szinte eltűnik az érdekek, és elsősorban anyagi érdekek között.

Ennek következtében a témával kapcsolatos szakmai és „laikus” viták is megsűrűsödtek, és ennek eredményeként született meg Amerikában tudósok, orvosok, filozófusok, jogászok, akadémikusok stb. aláírásával 1974-ben egy felhívás az önkéntes eutanázia elfogadására, melyben többek között a következőket fogalmazták meg:

„Azt megkövetelni, hogy az embert akarata ellenére is életben tartsák..., amikor már csak a haláltusa különböző fokozatait járja lassan végig, kegyetlen és barbár dolog. A szükségtelen szenvedés kikényszerítése

olyan gonoszság, amelyet a ...társadalmaknak el kell kerülniük....”

Az aktív és a passzív eutanázia

Az eutanáziának két, sajnos a gyakorlatban nem mindig egyértelműen - néha pedig egyáltalán nem - elkülöníthető formája az aktív és a passzív eutanázia. Az aktív eutanázia általában olyan szándékos cselekedet, amely a fájdalmas, szenvedésekkel teli és gyógyíthatatlan betegségben vagy sérülésben szenvedő, és többnyire végstádiumban lévő beteg életét kegyelemből, könyörületből, szánalomból kioltja.

A passzív eutanázia általában olyan beavatkozások és cselekedetek szándékos elmulasztását vagy beszüntetését jelenti, amelyek a végstádiumba jutott beteg életét meghosszabbítanák.

Aktív eutanázia pl. ha az orvos intravénásan kálium-jodidot ad a betegnek, amely azonnali halált okoz, passzív eutanázia pl. ha a klinikai halál állapotában lévő idős beteget, akinek hetei vannak hátra, nem élesztik újjá, vagy ha tüdőgyulladás van, nem kap antibiotikumot.

Szembe kell néznünk azzal a ténnyel, amit az erre vonatkozó orvosi irodalom is egyértelműen bizonyít, hogy a passzív eutanázia a világon mindenhol létezik, Magyarországon is elterjedt gyakorlat, annak ellenére, hogy törvény tiltja.

Az eutanáziával kapcsolatos elvi kérdések

Az eutanázia bonyolult, szövevényes egészségügyi, filozófiai, etikai, vallási, teológiai, erkölcsi és jogi probléma. Jó lenne egyértelmű, legalábbis valamilyen sokak számára elfogadható válaszokat adni és kapni azokra a kérdésekre, amelyek lehetővé tennék az eutanázia mibenlétének és helyes alkalmazásának hogyanját, az egész bonyolult, sokrétű fogalom és szinte számtalan variációjú egyedi eset tisztázását.

Lehet, szinte biztos, hogy tudomásul kell vennünk, hogy ez korunk túl sok vagy túl kevés tudásának, tapasztalatának, lehetőségeinek következtében és ember mivoltunkból származó fogyatékoságunk miatt lehetetlen.

Az eutanáziával kapcsolatos gyakorlati kérdések

A legfontosabb kérdés, hogy ki döntsön az élet végén. Az orvos? Melyik orvos? A beteg? A beteg írásban rögzített akarata? Az Isten? Jogszabály? A bíróság? A hozzátartozó? Melyik hozzátartozó? Meghatalmazott képviselő?

Egy biztos. Isten az esetek többségében átadja nekünk ezt a döntést, vagy mi kivettük a kezéből. Csak az a kérdés, hogy felvállaljuk-e - legalább elvi szinten, amíg gyakorlatilag kisebb a lehetőségünk erre - vagy menekülünk előle és ráhagyjuk az ellentmondó előírásoknak való lehetetlen megfelelés közepette aktuálisan döntő orvosokra.

A döntés joga

Az életről és a halálról való döntés minden érintett részéről alapos átgondolást és felvállalt közreműködést igényel. Bármilyen nehéz is, a legtöbb ország próbálja oly módon szabályozni ezt a kérdést, amely figyelembe veszi a beteg önrendelkezését és az adott társadalom egyre változó (fejlődő?) igényét. Minél demokratikusabb egy társadalom, annál elfogadottabb a beteg - felvilágosításon alapuló - döntése. Ez a döntés lehet az is, hogy a beteg átadja ezt a döntést az orvosnak, hozzátartozójának, akiben feltétlenül megbízik. A különböző országok meglehetősen eltérően szabályozzák ezeket.

Nehéz-e ma meghalni?

Ha valaki nem tartozik azon szerencsés kevesek közé, akiket hirtelen halált hozó betegség vagy baleset visz a túlvilágra, kórházi tapasztalatok szerint, emberhez méltó módon nehéz, szinte lehetetlen. A gyászjelentések „hosszú, türelemmel viselt szenvedés”-ként megfogalmazott gyötrelmét sokkal inkább ezek a szavak írják le valóságosan:

Iszonyatos, borzalmas, hónapokig tartó szenvedés, és kétségbeesés után, cserbenhagyva, magára maradva, stb... távozott az élők sorából. Egy 1994-es skóciai felmérés eredményeként a következő tapasztalatokat fogalmazták meg:

„A betegek több mint a fele eszméleténél volt, szinte egészen a halál közvetlen beálltáig. A kényelmüket biztosító alapvető nővéri teendők gyakran elmaradtak, az orális higiénia számos esetben elégtelen volt, a betegek szomjúsága kielégítetlen maradt, és igen kevés segítséget kaptak ahhoz, hogy egyenek. A nővérek és a betegek közti érintkezés minimális, az orvosok és a nővérek izolációja nyilvánvaló volt. Az izoláció a halál közeledtével fokozódott. A vizsgált kórházakban a haldokló betegek többségének az ellátása nem volt megfelelő... a haldoklók rendszerint magukra hagyva élték meg életük utolsó időszakát. 23 beteg közül 8 a megfigyelt időszak 90%-ában maradt egyedül, míg a többi – egy beteg kivételével – az időszak 75%-ában volt magára hagyva. A betegek kétharmada nem kapott kielégítő nővéri ellátást. A hányinger és az étvágytalanság is figyelmen kívül maradt, az étel pedig, amit a betegek kaptak, hasonló volt az átlagos kórházi betegekéhez. A betegek 50%-ánál a szomjúságot nem csillapították, miközben azok már annyira legyengültek, hogy önmaguk képtelenek voltak arra, hogy segítség nélkül oltsák a szomjukat. A dolgozók érintkezése a betegekkel minimális volt, vagy teljesen hiányzott. Az aktív orvosi beavatkozások fokozatos beszüntetésével és a halál közvetlen közeledtével a betegtől teljesen eltávolodtak.”

Az intézményi ellátásban ez a nemtörődömség és a kíméletlennek tűnő eltávolodás nem csupán és nem is elsősorban az orvosok és ápolók lelketlenségének és leterheltségének a következménye. Értékek tisztázatlansága nehezíti számukra a belátásuk szerinti döntéshozatalt és a szabályok merevsége sem teszi lehetővé a szerintük legmegfelelőbbnek ítélt kezelést. A számukra kitűzött célok, a társadalom, a hozzátartozók elvárása, a félelem a jogi következményektől, a komolyan vett orvosi hivatás követelményei ütköznek a józan ész és szánalom, a tapasztalat által diktált véleménnyel, ítélettel, döntéssel.

Ezért nem merik egyértelműen kimondani és felvállalni, hogy amikor a halál már elkerülhetetlen akkor a fájdalmat és kényelmetlenséget enyhítő tevékenységnek elsőbbséget kell kapnia a gyógyító tevékenységgel szemben. Így viszont az orvosi, nővéri háritás nagyon is értető. A hozzátartozók is sokszor a halál közeledtével ritkítják a látogatásokat, mondván „nem bírom látni a szenvedést, és úgysem tehetek semmit” és így a haldoklónak a testi kinokon túl a legszörnyűbb lelki fájdalmat is végig kell szenvednie. Azt, hogy ő már terhére van mindenkinek, alig várják, hogy meghaljon és

ezt a végső, legnehezebb utat egyedül kell végigjárnia, teljesen magára hagyják, ami minden között talán a legborzasztóbb. Mennyivel szebb, emberibb, szeretetről tanúszkodó lenne, ha felszabadulhatnánk az alól a vélt kötelességi alól, hogy mindenáron, még ha lehetetlen, akkor is azért kell küzdenünk, hogy életben tartsuk a beteget. Ehelyett azt biztosíthatnánk és arra számíthatnánk mi magunk is, hogy közlik: elérkezett az idő, csak néhány nap vagy hét van hátra, de veled maradunk, itt leszünk körülötted, és mindent megteszünk, hogy ne legyenek elviselhetetlen kínjaid.

Aktív vagy passzív eutanázia?

Csak néhány helyzet, amelyben nehéz vagy lehetetlen eldönteni, hogy mi melyik kategória, vagy, ha igen, akkor melyik helyes?

Pl. a lélegeztető gépről való lekapcsolás aktív vagy passzív eutanázia?

A mesterséges táplálás el nem kezdése, vagy beszüntetése aktív vagy passzív eutanázia?

Súlyosan fogyatékos, életképtelen csecsemők, akik maximum pár hétig élnek, pl. Down kóros bélelzáródással, emésztésre képtelenül világra jövő gyerekek éhen halni hagyása helyett (ez a gyakorlat), ami passzív eutanázia, sokak szerint humánusabb lenne halálba segíteni őket.

És egy konkrét, 1975-ben kezdődött eset Amerikából, amely a jogalkotásra is komoly hatással volt:

Karen Ann Quinlan 21 éves korában barátnőjének születésnapján alkoholt fogyasztott és nyugtatót is szedett. Az alkohol nem volt túl nagy mennyiségű, de előtte fogyókúrázott is, így a hatás fokozottan jelentkezett. Elvesztette az eszméletét, majd később a légzése is leállt. Kórházba vitték, lélegeztető gépre kapcsolták. A lány vegetatív állapotba került, de az agyhalál nem volt kimondható, mert nem volt adott minden feltétel. Pl. az EEG nem volt teljesen isoelektromos. Fél évvel később a szülők kérték a gép kikapcsolását, de az orvosok úgy döntöttek, hogy a szülők kérése erkölcstelen és nem teljesítették. Egy katolikus püspök is hasonló kéréssel fordult a kórházhoz, azzal, hogy a szülők kérése összhangban áll a katolikus tanítással. Igaz a Vatikán elítélte a családot. Ezután az ügy bíróságra került, majd több mint egy évi huzavona után a lélegeztető gépet kikapcsolták, és ekkor kiderült, hogy a lány eszméletlen maradt ugyan, de spontán lélegzik. Még több mint tíz évig élt így.

Az anyagi források elosztása

Még néhány mondat az anyagi források elosztásáról, ami természetesen érinti az eutanáziát is.

Milyen arányban osztanánk el a rendelkezésre álló anyagi keretet (100%) a következő területek között? (Az életmeghosszabbító kezelések költsége nem szerepel közte.)

- Újszülöttek ellátása
- Vírusfertőzöttek kezelése
- Egészséges donortól származó szervátültetés
- Autóbalesetek rehabilitációja
- Fogyatékosok gondozása

Ha belegondolunk, nehéz lenne dönteni, és amely területeknek keveset (kevesebbet) adnánk, azok bizonyára tiltakoznának, sőt valószínűleg azok is, akiknek a legtöbb jutna, hogy nem elég, többet kérnek, követelnek, mert azon a területen sokkal többre van szükség.

Köszönhetően a fejlett és a kutatások következtében egyre fejlődő orvosi technikának és gyógyszer tudományak

az említettekén kívül még számos olyan egészségügyi terület van, amely feneketlen hordóként nyelne bármilyen pénzösszeget.

Sokan gondolják többek között ezért is, hogy a gyógyíthatatlan betegségek megelőzésére kellene inkább fordítani azt a pénzt, ami most a végstádium meghosszabbítására fordítódik.

És az sem tagadható, hogy bizonyos érdekek fűződnek a végsőig történő életmeghosszabbító kezelésekhez, amelyek mögött nem mindig az élet szentségének az elve vagy mély humánus található, hanem pl. gyógyszer- és műszergyarak profitérdekei, tudományos kíváncsiság, kutatói karrier, stb.

A hospice mozgalom

Az emberhez méltó halál egyik lehetőségét teszi lehetővé - hozzá kell tenni, kevesek számára – a hospice mozgalom, amely a társadalom igényeire való válaszként született meg, amelyet egy eredetileg ápolónő, aki szociális munkás, majd orvos, többéves előkészítés után alapított. Az első intézményt 1968-ban Londonban nyitotta meg. Célja a testi és lelki emberi szenvedés és a fájdalom csökkentése, illetve megszüntetése az élet végső szakaszában. A fájdalomcsillapítót rendszeresen adják olyan időközönként, hogy az előző adag hatása még ne múljon el. A beteg kívánsága a legfontosabb, és tekintettel vannak a hozzátartozók igényeire is. Nem céljuk az élet meghosszabbítása, sem a megrövidítése. De a fájdalomcsillapítást előnyben részesítik az életmeghosszabbítással szemben. Még az elhunyt számára is külön helyiség van, ahol a hozzátartozók elbúcsúzhatnak tőle.

A Nyugat-európai országokban a betegek általában halálukig lehetnek a Hospice-házban. Magyarországon az intézménnyel kapcsolatban lévő kórházból kerülnek be a végstádiumban lévő betegek (az általam ismert budapesti házban) és többnyire csupán egy hónapig maradhatnak. Aki szerencsétlenségére ennél tovább él, visszakerül saját otthonába, ahol esetleg nem kap megfelelő ellátást, vagy kórházba, ahol az előbbieken leírt tisztázatlanságok miatt nem fogadják szívesen.

HABOS LÁSZLÓ ÉS TANÍTVÁNNYÁ LETT A MESTER...

Úgy tűnt, mintha kissé eltávolodott volna az íróasztal. A keményfából készült nehéz bútor nem mozdult el a helyéről. Az asztal mögött székére nehezedett tiszt jegyzeteinek olvasásába merült. Az asztali lámpa fénye az asztalon tornyosodott iratkupacot világította meg. A gondterhelt fej látványa már nem ébresztett érzéseket a terem közepére helyezett székre ültetett fogolyban. A tiszt egy újabb papirost húzott maga elé és az íróasztalon könyöklő bal kezének ökle elernyed az erőteljes szorí-

tásból, melyben a töltőtollát tartotta. Az íróeszköz időközben átkerült a másik tenyérbe és szorgosan munkához látott. A tiszt folyamatosan írt, fel sem nézett. Az elmúlt napok éjszakákba nyúló kihallgatásai alatt nem fogott tollat a kezébe. Akkor folyamatosan járkált a teremben, miközben az asztali lámpa fénye a letartóztatott arcába világított. A székre ültetett férfi a szemét ért erős fénytől nem tudta igazán jól megfigyelni faggatója arcvonásait. Ezúttal a pillanat adta alkalmat megragadva tekintett az íróasztal mögött szorgoskodó tisztre. Barna haja volt, de a homloka fölötti részről már régen elvesztette az egykor volt göndör fürtöket. Homlokáncái alatt dús szemöldöke tűnt fel a fényben. Erős nyaka nehezen mozgott az inggallérban. A fogva tartott nyugodtan ült helyén. Elszibbadt a lábfeje, de nem akarta megmozdítani a lábát. Nem akarta megtörni a rövidnek ígérkezett nyugalmat. A másnapra gondolt, a vasárnapra. Visszagondolt az elmúlt hét utolsó napjára, amikor valamiért nem ráncigálták elő cellájából. Az Úr napját így lehetőségeihez képest méltón megünnepelte. A tisztre pillantott, aki továbbra is rendületlenül írt. A páter lehuntya szemét, és gondolataiba merült. Az önmagának tartandó szentmiséjének prédikációján törte a fejét. A tanítványról elmékedett a tanítványról, akinek sorsa nem lehet különb a mesterénél. Jó pillanatban nyitotta ki szemét. Alig, hogy hálát mondott magában a lámpa fénye ismét reá fókuszált. A tiszt feje most talán még nagyobb lett, ahogy felegyenesedett asztala mögöl. A fogoly elé lépett és a tehetetlen düh formálta orgánummal szólott: – Kicsoda maga Bulányi mester? – majd kidagadtak nyakán az erek, miközben újra ordította, de ezúttal lassan szótagolva: – Ki-cso-da? A páter lassan, méltósággal emelte meg kissé addig mélyen lehajtott fejét. Tekintete nem érte el a tiszt arcát. A mozdulat megállt. A tiszt várta a fej emelkedését. Várta, mivel úgy vélte, hogy kérdésére a fogva tartott végre válaszolni fog. A lelassult mozdulat dühítette. Idegesen harapta meg ajka szélét. A szerzetes feje valamivel feljebb emelkedett, de még mindig nem eléggé. A tiszt derékből kissé meghajolt, és mint felbőszült bika, meredt szemekkel kereste a fogoly tekintetét. A páter feje folytatta lassú emelkedését s egyre feljebb emelkedett. A tekintet elhagyta a bikaszemeket és feljebb és feljebb haladt a fehérre meszelt mennyezet irányába. A tiszt kiegyenesedett s dühtől zavarossá vált szeme találkozott a fogoly szelíd tekintetével. – Ki a fene maga?! – kiáltotta meredt szemekkel. – Kicsoda maga, kicsoda maga... Jézus tanítványa?! – ordította, s miközben az önmagát felbőszített tiszt, mint partra vetett hal levegőért kapkodott, a szerzetes fáradt, de nyugodt hangja hasított a hirtelen lett csendbe: – Maga mondta!

DRYP

MIRŐL MI JUT AZ ESZEMBE...

Ebben a kiszikkadt októberig elhúzódó nyárban.

Kiszikkadt minden a kertben. Ki a csapadékmérő hengere, ki a talaj s rajta a sárguló füvek meg a gyomok és kiszikkadt a konyhakert készítési kedvem is. Az őszi fokhagyma gerezek még bizakodva várakoztak, hogy a betonkeménységű talaj majd befogadja őket, de rajtuk csak a szögbelövő segíthetett volna. A tavaszi fokhagyma termése úgyis jobban tárolható – vigasztaltam magam – és kiválogattam őket az őszi fokhagymafejek közül. Merthogy nem tanácsos összekeverni melyik milyen évszakot szeret, azaz melyiket mikor ültessük.

A környékünkön szorgalmasan kaszálták a parlagfüvet a hétvégi városiak. Damilos kaszák berregtek a házak előtt és a kerítések mögött, szétterítve a beérett gyommagokat maguk körül. Így lettünk mi hétvégi kétlakiak. Szombaton és vasárnap a csendesre kiürült városban töltöttük az időt, a többi nap pedig elegendő volt a kerti teendőkre. Hogy mire, azt rögtön elmesélem.

Kezdjük a szőlővel. Az őszebe húzódó nyárnak köszönhetően valamennyi fürt édesre érett a roskadásig berakódott lugas karokon. Valamilyen kifürkészhetetlen okból sem a madarak sem a darazsak nem tettek kárt bennük. Nem úgy a szomszéd Jani bácsi szőlőjében. Alig száz méterrel távolabb a kerítés mentén húzódott az ő lugasa, de mire szüretre került volna a sora, már csak az üres fürtcsutkák meredeztek az ég felé. A bogyókat mind lecsipegették róluk a madarak. Oda is adtuk a mi termésünket kárpoztulásul, ne soványkodjon a dézsája alján a munkája maradéka.

A városi kertünkben szintén megmaradtak az

Otello fürtjei, pedig ott is szomjas feketerigók vetettek rá szemet. Egy szóval elégedettek lehetünk a szőlőterméssel.

Hordóba

ugyan nem jutott belőle – ahhoz még az összes is kevés lett volna – de lekvárnak azért néhány üvegre futotta belőle. Merthogy lekvárt is lehet készíteni a szőlőből, nemcsak bort s párlatot. Lekvárja mindig kiváló egyedi ajándék, amit nem lehet látni az áruházak polcain.

Folytassuk a konyhakerttel. Októberre csupán a céklák maradtak a földben. A kornyadozó paradicsom töveket mind kihúzgáltam a karók mellől, már csak néhány pirosra fonnyadt paprika bogyó színesítette a kertet. Ezért aztán a váci piacon vásároltam paradicsomot a reggelihez. Amikor kettévágtam a szép piros bogyót, mintha fonálférgék kanyarogtak volna belsejében, olyan

kép fogadott. Kicsíráztak a magok a bogyóban. Mi több, apró levélkék is zöldelltek a végükön. Zöld sziklevelek.

Meg is kérdeztem egyetemi oktató kutató ismerőseimet, mi okozhatta ezt a meglepetést a reggeli mellé.

Íme a válasz:

„A jelenség az abszcizinsav termelődés vagy érzékelés zavarára utal, a magok valószínűleg ezért nem képesek a nyugalmi állapotukat fenntartani. Kukoricában több ilyen mutáns is leírtak, paradicsomban eddig tudtommal egyetlen (sitiens mutáns), amire a vonatkozó publikációt csatoltan küldöm”. Elégedjünk meg most a csatolt hollandiai, angol nyelvű publikációnak csupán csak a címével. Talán az eltelt tíz esztendő alatt mások figyelmét is felkelthette hasonló jelenség.

„Received for publication June 5, 1991

Accepted January 17, 1992

Dormancy and Germination of Abscisic Acid-Deficient Tomato Seeds'

Studies with the sitiens Mutant

Steven P. C. Groot² and Cees M. Karssen*

Department of Plant Physiology, Agricultural University Wageningen, Arboretumlaan 4, NL6703 BD Wageningen, The Netherlands”

Visszakanyarodva a kertbe, elmaradt a számócatelepítés. Helyette a letermett málnavesszőket metszettük ki a jövő évi termést hozók közül. Jani bácsi szomszédom is segített ebben a délelőtnyi munkában, közben persze megvitattuk a falu helyzetét. Valamikor málnatermesztő vidék volt ez a nógrádi táj. Akkoriban a szorgalmas gazdák akár egy autó árával is gyarapodhattak a szezon végén. Manapság viszont már alig látni bogyós ültetvényeket. Összefüggő napraforgó táblákba olvadtak a régi ribiszke parcellák. Az utolsó bogyós telepítésben meg tehének legelésztek, amikor néhány tövet szerettem volna kérni a gazdájuktól. És közmunkások tisztogatták az árokpart szélét.

BÖJTE CSABA

GONDOLATOK AZ ÁLLAMCSŐDRŐL!

Ami meglepett, az a hatalmas feszültség, harag, elkeseredettség, - és ha nem lennék ferences szerzetes, akkor talán azt is kimondanám, hogy gyűlölet, - mely újból és újból felcsapott a beszélgetés során.

"Uram, tégy engem a te békéd eszközévé, hogy békét vigyek oda, hol békétlenség van!" Szent Ferenc

Tanárokkal, közéleti személyekkel beszéltem az elmúlt napokban politikáról, gazdasági kérdésekről. Ami meglepett, az a hatalmas feszültség, harag, elkeseredettség, - és ha nem lennék ferences szerzetes, akkor talán azt is kimondanám, hogy gyűlölet, - mely újból és újból felcsapott a beszélgetés során. Szidták a politikai csoportosulásokat, a bankokat, a gazdasági élet szereplőit, az iskolarendszert, az egyházat, mindenkit. A beszélgetés újból és újból ugyanabba a témába torkolt: "Kevés a pénz! Meg egyáltalán mit gondol a kormány, ennyi fizetésből meg lehet élni?" Én próbáltam jópofa lenni és viccel elütni az élet a durva beszédnek. A székely ember régebb is kikacagta a feléje tornyosuló gondokat és jókedvű, vidám szemmel nézve, legtöbbször kiderült, hogy nem is annyira megoldhatatlanul félelmetes az a

fojtogató gond, mely elnyeléssel fenyeget. Meglepett, hogy mennyire nem vették a lapot, nagyon mélyen ül az emberekben a feszültség és a harag. Próbáltam mondani, hogy az állam csak azt oszthatja szét, amit mi termelünk. "Ha nincs elég pénz, kérjenek kölcsön!" - jön kapásból a válasz. Ennél több kölcsön már könnyen Görögország nyomdokába viheti a mi országunkat is, itt is államcsőd lehet, - próbáltam mondani. "Kit érdekel? Azért kapják a fizetést, - mondja egy főiskolát végzett személy, - hogy nekünk is fizetést adjanak!" Hazamentem, bekapcsoltam a számítógépet és szinte minden internetes oldalon vitákról, tüntetésekről, fenyegetőzésekről olvashatok. Jön a fűtésszámla és vele az utóbbi húsz év legnagyobb sztrájkja, mondja egy elkeseredett ember. Nézem a híreket, az indulatokat és látom, hogy sokan készek politikai érdekekből, egy kis fizetésemelésért szétverni akár saját hazájukat is. Nézem a megbolydult világot és nem értem, hogy okos szónokok miért nem magyarázzák el érthetően, hogy mit jelent, ha egy állam eladósodik és mivel jár, ha már állampapírjait nem tudja a piacon értékesíteni és emiatt államcsődöt jelent be?

Tavasszal Argentínában voltam, és egy asztaltársaságot megkérdeztem, hogy az egyszerű emberek számára mit is jelentett az államcsőd? Tudtam, hogy az argentin kormányok folyamatosan átgondolatlanul kölcsönöket vettek fel, végül 2000-ben már nem tudtak több hitelt felvenni, senki nem akart Argentin állampapírokat vásárolni. Az állam nem tudta kiadni a fizetéseket, nem tudták kiegyenlíteni a költségeket, törleszteni az adósságokat. Ezért elismerték, hogy az állam csődben van. Persze ettől az élet nem állt meg, a nap másnap is felkelt. Addig egy USD egy argentin peso volt, de másnap már csak négy pesoért adtak egy dollárt. Így az emberek nem fizetésük 25%-át veszítették el, hanem egyik napról a másikra mindenüknek 75%-át. A bankokban lévő pénzeket az állam befagyasztotta és most 10 év után talán kis részletekben kezdik kiadni az embereknek a megtakarításokat. Persze az emberek lázadoztak, hatalmas megmozdulások voltak. Megkérdeztem azt is, hogy a kormány mit tett? Az egyik férfi azt mondta, hogy: "a hatalom mindent megtett!" Mire a felesége csak annyit mondott, hogy: "elég durván tette azt, amit tett". Kíváncsian rákérdeztem, hogy mégis mit tett a hatalom durván? "Hát - jött a kitérő válasz - mikor mentem reggel a munkába, biza itt is - ott is le volt takarva 10 - 20 halott az útszélén". Az élet nem áll meg! Eltelt 10 év és most minden 5 -10 ház előtt egy örbódé áll, az emberek fizetik az ört, ki azonnal telefonál ha gyanús alakok jelennek

meg az utcán, és akkor nem egy - két rendőr jön, hanem egy állig felfegyverzett különítmény.

Az elszegényedett emberek mit csinálhatnak? Elmentünk a nyomornegyedbe is. Én azt hittem, hogy mindent tudok a szegénységről. Elvittek egy homokbányába, melyből a vizet leszívatták és ahol most is zakatolnak a szalézi szerzetesek által működtetett szivattyúk, mert másképp újból bányató lenne a kisvárosnyi ember otthonából. Ebben a nyomornegyedben most 45 - 50 ezer ember él, utcák, házszaámok, papírok nélkül. Bementünk néhány bódéba, igaz, hogy Buenos Airesben a higanyszál nem megy 0 fok alá télen sem, de szinte sehol nem láttam ajtót, ablakot, a földön raklapok voltak és alatta folyt a nagyon zavaros kinézetű víz. Tizenévesek szopogatták a külföldre eladott finomított kábítószer után visszamaradó kokain malátát, mely nem csak elmezavart, de halált is hoz számukra. Néztem a parttalan nyomort és megkérdeztem a kedves nővérektől, hogy e nagyvárosban körülbelül hány ilyen nyomornegyed van? Velük volt egy jól informált, szociológiát tanító egyetemi tanárnő is, aki bennünket felvilágosított, hogy körülbelül még 200 ilyen negyed van a fővárosban és annak közvetlen környékén. Argentínának jelenleg olyan elnöke van, aki ezelőtt 15 évvel az öserdőben fegyverrel a kezében gerillaharcot vívott a gazdagok ellen. Félve megkérdeztem, hogy milyen elképzeléseik vannak a kormánynak a nyomor felszámolására? "Sajnos - jött a szomorú válasz, - nincsenek tervek, elképzelések ilyen sok tönkrement család felemelésére." Egy szerzetes paptól hallottam, - bár nem jön, hogy elhiggyem - mikor a nyomornegyedben az emberek elkezdenek hangoskodni, akkor fegyveres dzsipekkel behajtanak álarcos emberek, és akiket elől - hátul kapnak, azokat lelövik. Kegyetlen az élet!

Ez történt, ez van Argentínában, a világ egyik legnagyobb országában. Persze lehet azt mondani, hogy mi a civilizált világ központjában, Európában élünk, és mindez nálunk nem történhet meg. Adná az Isten, hogy valóban így legyen. De sajnos, ha a világháborúkra gondolok, akkor azt kell mondanom, hogy a hatalomért, a pénzért ennél szörnyebb dolgokat is követtek el már Európa földjén az emberek.

Angol vendégekkel beszéltem tegnap. Az elmúlt hetekben szinte megmagyarázhatatlan elementáris erővel tört fel Londonban és sok más angol nagyvárosban a gyűlölet, az erőszak. Tizenéves fiatalok, olyanok kiknek szülei nagy pénzeket fizetnek, hogy előkelő egyetemeken taníttassák őket, kimentek és bandákba verődve törtek, zúztak, raboltak, gyújtogattak. Senki sem érti, hogy honnan van ez a hatalmas feszültség a fiatalságban? A gyermek, a fiatal olyan a családban, mint a kiolvadó biztosíték a házban. Ha nő a feszültség, akkor egyszerűen, ahol a legvékonyabb a hálózatban a vezető a biztosítéktáblában, ott elolvad és megszakad az áramfolyás. Sajnos mi felnőttek játszunk a gyűlölettel, a haraggal, de gyermekeink, fiataljaink szívén is keresztülmeleg ez a sok feszültség, mely betölti otthonainkat, intézményeinket, és ez szörnyű következményekkel jár, járhat.

Mi a megoldás? Ha tűz van, nem szabad olajat önteni a lángokra! Választottunk egy kormányt, hagyjuk, hogy dolgozzanak, bízzunk bennük! Kapcsoljuk ki a televíziót és szépen menjünk el dolgozni. Nagydiákjainkat elvittük egy - egy napra napszámba krumplit szedni. Egy napi munkabérük egy nagy zsák szép krumpli volt, egy napi munkáért annyi

krumplit kaptunk, mennyit egész télen egy fiatal elfogyaszt. A nyári vakációban elmentünk 20 diákkal erdőt tisztítani. Egy heti munkánk után annyi fát kaptunk, amellyel egy 20 fős otthont a télen ki lehet fűteni. Persze lehet veszekedni, háborogni, de tudnunk kell, hogy egy ingatag lélekvesztőben hánykódunk a tengeren és ha egymásnak esve rúgkapálunk, akkor könnyen felborul a csónakunk, ingatag civilizációnk összedől és sokunkat maga alá fog temetni.

Meg kell nyugtatnunk magunkat és egymást, ha pánikolva, kapkodva vezetjük az autónkat, rángatva a kormányt, szinte borítékolni lehet a balesetet. Nincs olyan baj, mit ne lehetne nagyobbá tenni az ideges indulatokkal, de nincs olyan nagy gond, mit ne lehetne gyógyítani, mérsékelni békés, nyugodt döntésekkel. Rajtunk múlik, hogy az elmúlt húsz év felelőtlen költekezése milyen következményekkel jár. Én nagyon szeretném, ha eltudnánk kerülni a társadalmunk alapját jelentő gazdasági élet összeomlását, mert az anarchiánál rosszabb semmi sincsen! Istenem adj békét az emberek szívébe, add, hogy a nehézségeket elviseljük, és csendes szorgalmas munkánkkal kis világunk gondjait megoldjuk! Légy velünk az éjszakában Istenünk!

KORPONAI ERZSÉBET

BENSŐ „VÁLSÁGAINK”, AVAGY A „MEGHALÁS” LÉLEKTANA

A napokban beszélgetés közben felmerült a 60-70 évesek lelki válsága. Annak idején Bandi bácsitól azt hallottuk, hogy 20 évenként (emberöltönként) van egy identitásváltás. A 20-30 közötti a gyerekkor vége és a fiatalok kezdete, a 40-50 közötti fiatalok vége és középkor kezdete, a 60-70 közötti az időskor kezdete. A 80-90 közötti szépkor kezdete oly ritka volt 40 évvel ezelőtt, hogy erről nem beszéltünk. Ez persze nem általános, tolódik ide-oda. Ám mégis, életkörülményeink megváltozásával át kell fogalmaznunk magunkat. Normál esetben tudatosan és nem átsodródva egyik életállapotból a másikba. Természetesen újra csak saját megéléseimről beszélhetek, hiszen ezt ismerem. :D

Általában azért nem vesszük észre ezeket az életciklus váltásokat, mert szinte mindenki ragaszkodik egy bizonyos szerephez, amit a felnőttkor küszöbén kialakít és azt viszi végig élete folyamán. De ez nem mi vagyunk. Anthony de Mellonak van egy nagyon elgondolkodtató kis tanmeséje ezzel kapcsolatban:

„ A kómában fekvő asszony haldoklott. Hirtelen az volt az érzése, hogy felvitték az égbe, és ott állt a bírói szék előtt.

- Ki vagy te? – kérdezte egy hang.
- A polgármester felesége – válaszolta.
- Nem azt kérdeztem, hogy kinek a felesége vagy, hanem azt, hogy ki vagy.
- Négy gyermek anyja.
- Nem azt kérdeztem, hogy kinek az anyja vagy, hanem, hogy ki vagy.
- Tanítónő vagyok.

- Nem a foglalkozásod kérdeztem, hanem azt, hogy ki vagy.

És ez így ment tovább. Bármit is válaszolt, úgy ment, hogy nem a megfelelő választ adta arra a kérdésre, hogy ki is ő.

- Keresztény vagyok.

- Nem a vallásodat kérdeztem, hanem azt, hogy ki vagy te.

- Én az vagyok, aki mindennap a templomba ment, és mindig segítette a szegényeket és a rászorulókat.

- Nem azt kérdeztem, hogy mit tettél, hanem hogy ki vagy.

Végül is megbukott a vizsgán, mert visszaküldték a földre. Amikor felgyógyult betegségéből, elhatározta, hogy utánajár, ki is ő. És ez nagyon megváltoztatta az életét.”

De Mello a történetet így kommentálja:

„A feladatunk az, hogy legyünk. Nem az, hogy valakik legyünk, vagy, hogy senkik se legyünk, mert ebből származik a kapzsiság és a becsvágy. Nem az, hogy ezek vagy azok legyünk – és így függővé váljunk; hanem csak az, hogy legyünk. „

A tudatváltás lélektana

Ismerjük a haldoklás lélektanát. A „halálos betegek”, akik alapvetően nem készültek fel még a tudatos átmenetre, átmennek egy pszichológusok által jól leírt folyamaton. Az én olvasatomban mindig felkészültnek kell lenni két okból: először, mert aki felvállalta a megszületést, az felvállalta a meghalás kockázatát is, másodsor, mert aki nem a halál jelenlétében él, az mindig félni fog élni.

Tehát a folyamat lépései:

1. Elutasítás
2. Düh
3. Alkudozás
4. Depresszió
5. Belenyugvás vagy elfogadás

Tapasztalatom szerint ugyanezek a fázisok figyelhetők meg egy-egy életciklusváltás, vagyis lelki meghalás során is.

1. Elutasítás

20-30 évesen: nem, én még nem akarok felnőni, nem akarok felelősséget vállalni, nem akarok a szüleimtől elköltözni, nem akarok elköteleződni valaki mellett, nem akarok gyereket nevelni, nem tudom mit is szeretnék csinálni, hisz nem ismerem magam.

40-50 évesen: még fiatal vagyok, nem öregszen, legfeljebb a gyerekeim; még nem akarom tudomásul venni, hogy fárad a testem-lelkem, még nem is éltem, még tele vagyok energiával; ha tükörbe nézek, még nincsenek is ráncaim (na persze, szemüveg nélkül :D), még sokat tudok dolgozni és jól (na persze, csak a fiatalok suttognak a hátam mögött, hogy milyen ósdi, lassú vagyok :D).

60-70 évesen: nem akarok még nyugdíjba menni, nem kell még engem leírni, nem akarok szembenézni azzal, hogy közelebb vagyok a végéhez, mint az elejéhez, nem akarok számadást készíteni, hogy mi értelme volt az egésznek, mit hagyok magam után, nem akarom, hogy megszűnjön az a szerep, amit énnek éltem meg.

80-90 évesen: nem akarom látni a testi összeesésemet, nem akarok csak magammal foglalkozni egész nap, de ne is várjatok tőlem semmit; nem akarok magatehetetlen lenni, nem akarok segítséget kérni és elfogadni, de ugyanakkor miért nem segítenek kérés nélkül.

Valami zavar keletkezett a rendszerben, valami káosz bennem, ott legbelül, amitől nem érzem jól magam. Ám ebben a szakaszban még hessegetünk, legyintünk és tovább

megyünk. Ennek ellenére egyre többször jön felszínre ugyanaz a gondolat, egyre többször találkozom olyanokkal, akik ugyanezzel küzdenek, ugyanezt közvetítik felém és ez kezd gyanússá válni, majd elkezdi dühíteni.

2. Düh

Ettől a szakasztól már teljesen egyformán zajlik a dolog, függetlenül a korcsoporttól.

Ami másra érvényes, az rám nem. Hallok valamit, ami számomra új, szokatlan és idegesítő az eddigi világlátásomhoz képest, amiben már olyan jól érzem magam, amit már megszoktam. Ez az új valami nem lehet jó, hagyjanak engem békén ilyen hülyeségekkel, hiszen „minden normális ember” tudja, hogy ez nem így van. Nem kérek semmilyen tanácsot, ez nem tartozik csak rám és ha ezt nem értitek meg, HAGYJATOK BÉKÉN! Miért nekem kéne ezt figyelembe vennem, x és y is milyen jól megvan a „régii” gondolkodásmódjával? Igaz, hogy mindenféle testi nyavalyája van, de hát annak semmi köze az életfelfogásához, és ettől még elvan, ergo én is elvagyok.

Ez teljesen normális szakasza a lelki átalakulásnak. Ha ilyenkor a környezetünk tisztában lenne azzal, mi megy végbe bennünk, akkor azt mondanák, amit nekem egy baráti társaság egy kirohanás után, ami nem is nekik szólt. A bocsánatkérésre csak azt válaszolták: láttuk, hogy nagyon szenvedsz, eszünk ágában sem volt magunkra venni, szólj, ha segíthetünk, addig csak együttérezünk veled.

Vagdalkozni kezdek, hibás az egész a világ, csak én nem. A belső, egyre nagyobb zűrzavart kezdem kivétni. Megbántok, megsértek mindenkit. Közben egyre rosszabbul érzem magam a bőrömben (mennyivel egyszerűbb dolga van a kígyónak, neki ez be van programozva, hogy kibújhasson a már nem komfortos bőrből! :D) és pontosan tudom, hogy senki nem hibás, hogy senki nem oldhatja fel ezt a bennem lévő feszültséget, csak én magam magamban. Ezt úgy fogalmaztam meg, ez a ciklon szakasz. A végére valóban elérem, hogy mindenki elmegy mellőlem, békén lennék hagyva, ha béke lenne bennem, de nincs.

3. Alkudozás

Hát, igen, jön a kompromisszumkeresés önmagammal. Jó, tegyük fel elfogadom, hogy egy olyan irányba mutat az életem következő szakasza, amit én nem igazán akarok, de már nem nagyon látok más lehetőséget. Akkor nézzük, hogyan tudnám ezt a másik dolgot beilleszteni úgy az eddigi életfelfogásomba, hogy maradjon a régi is, meg legyen egy kicsit az új is. Ez az a bizonyos, egy kicsit terhes is vagyok, meg egy kicsit nem is. :D Jön az ideologizálás. Hiszen nem minden esetben kell földig rombolni egy régi házat, lehet felújítani is, ugye? (Egész életemben felújítottam lakásokat, házakat. Ma azt mondom, soha többé nem kezdenék egy régi ház felújításába, háromszor annyi pénz, energia ment rá, mintha újat építettem volna és pár év múlva kezdhethém előlről, ha még lesz mit.) Ekkor már szóba álltam új önmagammal, de a régit nem engedem még el, mert az is én vagyok. Persze pillanatnyilag. Most a düh energiáját felváltja egy erőteljes gondolkodási energia. Olvasok, emésztetek, szinkronizálok a kettőt, megint olvasok, megint gondolkodom, analizálok, szintetizálok.

Ez egy benső, magányos folyamat, még akkor is, ha egyre többször beszélgetek másokkal ezekről. Viszont már nem feltétlenül a régi barátokkal, hanem újakkal is. A régiek zöme egyébként is megsértődött a düh szakaszban, úgysem találkozom velük egyelőre. :D Ez egyáltalán nem zárja ki, hogy később nem lesz belőle egy más minőségű, sokkal elmélyültebb barátság. De megtanulok lassan nemeket mondani. Innen már nincs lehetőség a visszakozásra. Már nem tudok a régi gondolkodásban élni.

4. Depresszió

A depresszió mindig valamilyen veszteség következménye. Ez egy feldolgozási szakasz, amit mindenki másképp és más-más időintervallumban hajt végre. Tehát elérkezünk egy olyan pontra, amikor pontosan tudjuk, hogy nem tarthatjuk meg a régi énünket, de még nem vagyunk birtokában az újnak, mert az még csak elkezdődött. Vagyis még csak a veszteségünknek vagyunk tudatában, a nyereségnek még nem. Hogy egy kedves barátomat idézzem: „Ez nem annyira rossz, de váratlanul azt érzed majd, hogy elveszítéd a valóságapodat az életben, a valóságod alapjait. Az egész valóságapod elkezdi átváltozni. És amikor ez történik, akkor hirtelen megtörténik az, hogy ott az anyag és az anti-anyag, hiedelem és anti-hiedelem, bizalom és kétség, és minden elképzelhető egyéb típusú dualizmus, kettősség, és az elkezdi összeütközni benned egymással.” „Ez fáj, ez szívas.”

Vagy: „Nem, nekem most komfortra, vigaszra van szükségem. Stabilitásra van szükségem. Ezért térjünk csak vissza ahhoz, amit eddig is tettünk.” - ami lényegében nem jelent mást, minthogy homokba dugod a fejed, és úgy teszel, mintha a probléma igazából nem is létezne.”

Bár a visszamenésre már nincs lehetőség, de még mindig újra és újra meg lehet próbálni. Nem kellemes. Arra is van lehetőség, hogy a folyamatot nem fejezzük be, hanem nyújtjuk, mint a rétestésztát. De ekkor már tragikus következményei vannak. Súlyos testi-lelki betegségek vagy akár fizikai halál. Egy nagyon kedves középkorú férfi jött egy alkalommal hozzám, műthetetlen „rosszindulatú” daganattal. Őszinte és nyílt beszélgetést folytattunk. Elmondtam mit gondolok a betegségéről. Majd egyszer csak rám nézett és ezt mondta: „amiről te beszélsz, abba bele kell halni”. A válaszom csak annyi volt: ez a te döntésed, vagy lelkileg halsz bele, vagy testileg, több választásod nincs. Ő elgondolkodott és a következő 2-3 évben tett lépéseket. Azóta nincs hírem róla. A másik, azonos betegség, azonos stádium, szintén megértette, de azt válaszolta, neki már nincs ereje ehhez az újraindításhoz. Ő még egy évet élt. Mindkettőjüket nagyon megszerettem, végigkísértem őket és támogattam a választásukban. Többet nem tehettem, mert ez az ő életük volt, az ő döntésük és nekem senki választását nincs jogom megkérdőjelezni, mélységesen tiszteletben kell tartanom akkor is, ha szívem szakad bele. Senkit nem lehet akarata ellenére itt tartani, de segíthetünk abban, hogy átmenete szép és tudatos legyen. Egy nagyon kedves barátnóm felhívott telefonon. A hangján hallottam, hogy nagy baj van. Elmondtam, hogy pár napja van hátra, már semmit nem fogad be a szervezete, szeretné, ha meglátogatnám. Másnap két órát együtt voltunk, átbeszélgettük a félelmeit, azokat is, amik ide juttatták és sokat nevetünk is. Mindkét lánya hetek óta vele volt. Az orvosaitól azt kérte, hogy otthon kapjon annyi fájdalomcsillapítót, hogy nagyon ne szenvedjen, de eszméleténél maradjon. Elbúcsúz-

tunk. Négy nappal később a lányai karjában, csendben elment.

Nemrég volt nálam egy mélydepressziós hölgy. Mivel igazából ezek a szakaszok nem merevek, ő még hordozott egy adagot a düh szakaszból, de már a kiutat is kereste volna, hiszen segítséget kért. Kilátástalan élethelyzetről beszélt. Megkérdeztem, mi az, amit szívvvel, kedvvel csinálna. Azt mondta nincs ilyen. Mondtam neki, hogy ez a halál. Elsírta magát és azt mondta, tudja. Belőle is hiányzott az önszeretet, az önmaga teljes elfogadása annak, aki, mert elvesztette már azt a szerepet, ami eddig a pontig „valakivé” tette. Pedig még egy támogató társ is volt mellette. Szóval a depresszió szakasz egy légüres tér, ahol megélhetjük önmagunk „meghalásának” gyászát, sőt meg is kell élnünk, különben sosem keveredünk ki belőle.

5. *Belenyugvás vagy elfogadás*

Bár a pszichológia a belenyugvás szót használja, ezt nem tartom jónak, mert ez egy passzivitás. A tudatos elfogadásban benne vagyok. A belenyugvás az egy tehetetlenség. Az elfogadás egy aktív választás eredménye. Újra idézném a barátomat:

„Ilyenkor az történik, hogy a régi és az új ütközik össze egymással brutális, kegyetlen, erőteljes szeretettel! Amikor ezek ezen a módon összeütköznek egymással, akkor ez az, ami létrehozza a tiszta energiát. És akkor az visszaviszi a dolgokat az eredeti formájukba.”

Ez olyan, mint amikor „bátran” lelépek a szakadék széléről. Tudom, hogy van ott egy út, de nem látom. Vannak kétségeim, de aki idáig eljutott, az tudja, hogy a visszaút már nem létezik. Vagy lépsz, vagy egy szélfuvallat úgy is bevisz, csak akkor félni fogsz, és ez nem célszerű. :D És még mindig nem tudod ki leszel, de menned kell, mert aki voltál, már nem vagy. Valójában itt megszűnik a múlt, csak halvány, kedves emlékfoszlányok maradnak. Elmarad egy pár régi útitárs, de lesznek, akik maradnak és lesznek újak. Minden átértékelődik, mert én magam átértékelődtem. Nem könnyű az ismert helyett az ismeretlent választani. Nagyon kemény elhatározás kell hozzá, bizalom önmagamban.

Sokszor átéltem ezeket a változási szakaszokat. Egy idő után, ha éreztem a belső zavarodottságot, már tudtam mi következik. Mindig végigcsináltam. Nem szeretek hátrafelé menni. :D Energiapocsékolás. A furcsa az, hogy mostanában egy spirálként élem meg az életem. 10 éve látom, hogy régi életem bizonyos tapasztalatai ismétlődnek. Olyan események, helyek kerülnek eléem, ami megismételtet velem valamit, amíg meg nem értem, mi az amit meg akarok ebből tapasztalni. Lehet, hogy a szituáció, a hely azonos, de a szereplők teljesen mások. Lehet, hogy a szereplők ugyanazok, csak a hely, a szituáció más. De már egészen más szögből látom, egészen máshogy oldom meg, egészen mást gondolok az egészeiről. Együttérző lettem, mert önmagamot is együttérzéssel viselem. Bárki legyen is. Igazából ez teljesen lényegtelen, nem számít. :D

HABOS LÁSZLÓ

VERSEK...

Az utad...

Az utad,
Melyen menned kell,
Ha nem fordítasz hátat
A hegyre vezet,
S ha felérsz hegyednek tetejére
Az időre homály terül,
S nem érzed benne léted súlyát,
S nem keresed múltad szépségeit
Csak állsz magadba nézve
Lehajtott fejjel némán,
S a csendben megszólít jövőd.
Fejed lassan felemeled,
És eltűnik a homály
Tágra nyílt szemed elől,
S a végtelen fényben
Meglátod kereszted.

Metamorfózis

A vétkes visszafordulása,
A bűnbánó térdreerogyása,
A világtalan látomása,
A néma felkiáltása,
A kedves árulása,
A gondolat megvalósulása,

És a hernyó halálában
A pillangó szárnyalása.

Elmúlás

Már nem üzen az utcazaj
A villamos robogása is hangtalan.
Már nem mozdul a láb, se a kar
Fáj a lét,
S csupán a szem néz fel a plafonra.
A mélyről szállt sóhaj is hangtalan
A tudat tovább álmodni nem akar.

A jövő kapuját bezárja csendben
A szív dobbanni elfelejt
Átkarol egy messziről jött fény
S a lélek
A fényben észrevétlen útra kél,
Bolyong még a végtelen végén,
Majd egyszerűen hazatér.

Észrevétlenül átölel a fény

Térdelve hallgatom a szent csendet.
Oltáron a gyertya csonkig égett,
Közben fából faragott szentek néznek,
Rövid imára hunyom le szemem.

Frissen mázolt gyóntatószék üres.
Nincs még itt a pap, ma ő nem vallat,
A keresztre szegezett is hallgat,
S egy kérdést hallott meg süket fülem.

Keskeny ablakon lép be a fény.
Színes üvegtáblára írt szöveg
Válaszol a szívbe döfött törrel,
S észrevétlenül átölel a fény.

Az örökmécsesen pók sző hálót.
Egy órája tán, hogy térden állok,
Kinyílik szemem, s mindent látok
A keresztre szegezett világból.

Küld az Úr

Aki választott,
Akit küld az Úr
Megtisztítja lelkét.

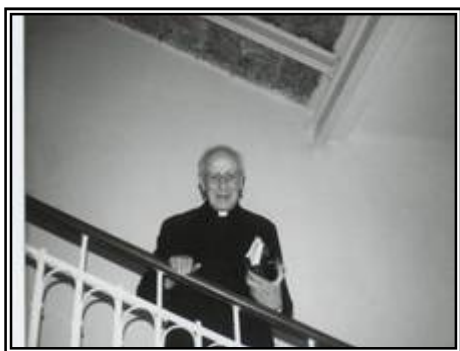
S magányos vándorként
A végtelen útra
Csipkebokor tűzben
Edzett kitartással

Elindul görbe bottal,
És lyukas tarisznyával.

IM MEMORIAM HALÁSZ ENDRE - (BANDI BÁCSI)

KOVÁCS LÁSZLÓ

KOCCINTSUNK? - BESZÉLGETÉS HALÁSZ ENDRÉVEL

Halász
Bandi bácsi,
az emberek
halásza

A Bokor bázisközösség ebben az évben ünnepli indulásának 50. évfordulóját. Megtudtuk, hogy a Bokron belül még egy kerek évforduló virradt ránk, az Alkoholmentő vagy Iszákosmentő elindulásának 10. évfordulója. Ez utóbbi elsősorban Halász Endre ny. plébános nevéhez fűződik. Az évfordulón őt kerestem meg, hogy az elmúlt tíz évről beszéljen. "Bandi bácsit" a Nagyvárad

térhez közeli Betánia szeretetszolgálat szuterénjének egyik kis szobájában találtam meg.

Bandi bácsi, mi ez a kétlakiság?

– Tudod, hogy meghalt a mozgássérült nővérem és a gondozónk is. Azóta itt kaptam helyet, de visszajárok Szadára is és ellátom az ottani szolgálatot. Megvallom, mindkét helyen neheztelnek rám, hogy miért kell ebben a korban Szadára, ill. Pestre utazgatnom. Úgy látszik, féltékenyek.

Lehetnek is. És persze féltének. Bár senki sem hinné el, hogy elmúltál 79 éves. Hogy bírod ezt? Plébániai munka, közösségi tevékenység, az iszákosmentő? Több műteted is volt az utóbbi időben.

– Legutóbb az elmeszesedett koszorúér tisztításával segítettek. Hál' Istennek, bírom. Azt mondta az orvos, tíz évig garantáltan dobogni fog a szívem.

Nem gondoltál arra, hogy valamit leadj?

– A napokban kaptam egy levelet. Egy vidéki "küldőnk" írta, aki ott börtönmisszióval és az alkoholistákkal foglalkozott. Levelében az áll: "Nem tudunk segíteni... Befejtjük" ... Én képtelen vagyok befejteni. Nem tudok átgyalogni ezeken az embereken. Ha rákényszerülök, abbahagyom. Néha hallatlan sikertelenség ér. Például a legutóbbi, novemberi lelkigyakorlatra csak egy ember jött el. De végigcsináltuk...

Talán ne a végén kezdjük. Tíz évvel ezelőtt hogyan is kezdődött? Külön karizmát éreztél erre a feladatra?

– Egyáltalán nem. Nem volt kapcsolatom az alkoholistákkal. Félttem is a részegektől, kikerültem őket, hogy ne kössenek belém. Nem is kötöttek, de kiderült, hogy az egyik képviselőtestületi tagom alkoholizál. Már a válópert is beadta a felesége. Kínos volt. A péceli református lelkész felfigyelt az ügyre. Szólt, hogy lelkipásztori segítségre átvette.

És te örömmel átadtad?

– Megkönnyebbülve. Jó ökumenikus kapcsolat volt köztünk. Havonta találkoztunk református, evangélikus, baptista lelkészársaimmal. Tudtam a reformátusok iszákosmentőjéről. Mátraházára küldték képviselőtestületi tagunkat a feleségével együtt. 1982 decemberében letette a poharat. Elkísérte az ártatlan, szenvedő felesége is a bűnös férjét és - mint később mesélte - ott döbbsent rá, hogy neki is meg kell térnie.

Ez adta tehát az indítást. De te magad hogy kezdted bele? Ekkortájt történt kényszernyugdíjazásod, amikor is a Bokorhoz tartozásod miatt az Állami Egyháziügyi Hivatal nyomására püspököd "egyházi érdekből és megromlott egészségi állapotodra való tekintettel" egyik napról a másikra nyugdíjba küldött.

– Igen. De már előtte éppen a református iszákosmentő vezetője, Siklós József megkereste Csanád Béla pasztorális professzort az egyetemen, hogy kapcsolódjanak be a katolikusok is az iszákosmentésbe. Meg is jelent az Új Ember újságban a felhívás, melyre hárman jelentkezünk: egy orvos, egy civil és egy pap. A továbbiakban már én sürgettem a beindulást. Ekkor, 1983-ban nyugdíjaztak.

Úgy tudom, a szépen induló munka már a kezdet kezdetén sem volt zökkenőmentes.

– Csanád Béla talált egy plébániát és egy, az ügyre fogékony plébánost, így a józsefvárosi plébánián 1984

őszén létrejött az első találkozó. Bajzáth Ferenc plébános jó szervezőnek bizonyult. Templomában hirdette, személyesen is mondogatta. Jöttek is a jelentkezők, főleg a szenvedő feleségek és anyák. Szerdánként Mihálovics Zolival az irodában vártuk és fogadtuk a jelentkezéseket. Egy-két iszákos is jött. De most mit is csináljunk? Tartunk egy lelkinapot. Bajzáth kijelentette: csináld Szadán. 1985. január 19-én a lelkinappal megkezdődött az iszákosmentő munka Szadán.

1985. január 19-e tehát a Bokor Iszákosmentő születésének pontos dátuma.

– Igen. 1987-ig még Bajzáth Feri is aktív résztvevője volt a munkának. 1985 novemberében ő szervezte meg Iszkaszentgyörgyön az első lelkigyakorlatot. A helyet is ő járta ki Szakos püspöknél, aki a magyarországi karitásznak volt a felelőse. 1986 februárjában Sződön volt a lelkigyakorlat. Az ottani plébános megtudta, hogy "bulányista" vagyok és tárgyalt Bajzáthtal. 1987. februárjában is meghirdettük az iszákosoknak a lelkigyakorlatot, de nekem az Állami Egyházügyi Hivatal megtiltotta, hogy a templomon kívül beszéljek. (A templom pedig hideg volt.) Bajzáth megköszönte a munkámat. Később munkatársainknak is "felmondott".

Csúnya dolog ez, Bandi bácsi. Te persze szelíden lenyelted?!

– Nem. Elhatároztam, hogy írok Csehák Judit miniszternek. Ettől meg is rettentek. De végül is lenyeltem. 1987. decemberében csak úgy a magam szakállára folytattam. Vártam, hogy kérdőre vonnak. Fogalmaztam is a mondókámat. Én nem vagyok goromba vagy kemény ember, de akkor azért megmondtam volna, ha most azért jött, hogy gratuláljon, mert 70 évesen ilyen munkát végzek, köszönöm. De hogy számon kérje, hogy nyugdíjas koromban alkoholistákkal foglalkozom, bocsánatot kérek, de ez már arcátlanság. Azóta sem jött senki.

Túlnézve a szégyenletes állami és egyházi aknamunkán, bizonyára sok szép élményt jelentett számodra az elmúlt 10 esztendő? Inkább erről beszélj.

– Az első lelkinapra meghívtam Papp László református lelkészt, aki maga is iszákos volt. Úgy mutatkozott be, hogy ő az a kutya, amelyből szalonna lett. Elmondta, hogy feleségével megromlott a kapcsolata, külön szobában aludtak. Szétverte a gyülekezetét is. Kidobta apósát, anyósát. Egyik paptársa elvitte az iszákosmentőre és ott megtért. Én a betszaidai betegről elmélkedtem. V. Laci mamája ebéd közben azt hajtogatta, hogy fel kellene kapálni a kertet. Az úton hazafelé pedig kijelentette: Fogom ágyamat és hazamegyek. Gyógyultan.

Az első siker. Milyen volt az első három napos lelki-gyakorlat?

– Ott sírva gyóntak az emberek... Egy kalocsai kisiparos úgy jött el, hogy micsoda szégyen, hogy ide jön, de hát szereti a feleségét, és eljött. Ő megbecsült szakember, és most iszákosmentőn vesz részt. Három nap múlva nagyon köszöni

feleségének. Egy hónap múlva felesége is eljött. Elmondta, hogy férje a disznóvágás alatt sem ivott. Kigyógyult.

1987-nél tartottunk és a "saját szakálladnál". Igaz is, hol kapott helyet a továbbiakban az Iszákosmentő?

– Ettől kezdve a Bokor Közös Dolgaiban hirdetem meg a szolgálatot, és a válaszokban Vincze Bandiék felajánlották épülő házukat lelkigyakorlatos helynek. Azóta a földszint az iszákosmentőké. A tízgyermekes házaspár pedig családterápiát jelent a résztvevőknek.

A lelkinapokat hol tartjátok?

– Valaki elmondta problémánkat a rákosfalvai plébánosnak, aki a jó ügy mellé állt. Felajánlotta a plébániát. Itt tartjuk a lelkinapokat. Nemrég új plébános került oda, ő is készséggel engedi.

Talán itt kellene a Betániáról is szólnod. Mi ez, ki vezeti, mi a célja?

– Az evangéliumi Betániában lakott Mária, Márta és Lázár. Jézus náluk szállt meg, amikor fölment Jeruzsálembe az ünnepekre. Ilyen vendégfogadó, barátságos és biztosságot árasztó háznak gondolták az új Betániát ennek a szeretetszolgálatnak létrehozói. Boglárnyé Majláth Edinával egy temetésen találkoztam először. Éppen a drogosok megmentőjének ígérkező, de korán meghalt Szabó János temetésén. Edinák akkor az Ecseri úti Szent Kereszt plébánián tevékenykedtek egy raktárhelyiségben. Ruhát osztottak, ebédeltettek, az egyházközségi életet próbálták családiasabbá tenni. Munkatársaik lelkinapjára hívtak meg. Kilencven keddi napon mondtam el nekik a Keressétek az Isten Országát c. szentírásértelmezésünk tartalmait. Gyóntattam a résztvevőket.

Úgy tudom, a Cursillo mozgalommal is itt kerüdtél kapcsolatba. Mi ennek a lényege?

– Kis kurzusokat tart a mozgalom hétvégeken, napi hat előadásban. Lényege: megújulás egy örömteli keresztyén életre. Ők is a tanulni-tanítani modellt követik. Az új team elkészíti előadásait, a régieknek előadja, a javaslatok szerint átírja, majd ők szerveznek kis kurzusokat.

Úgy tűnik, hogy szellemi partnerekre találtál ezekben a karitatív és tanító közösségekben. Egy kicsit támaszt is, miután a nagy egyház kiadta utadat.

– Sokat köszönhetek nekik. Ezt a kis szobát is ők biztosítják, miután őket is kiebrudalták a Szent Kereszt plébániáról. Edinának sikerült az önkormányzattól visszaszereznie szülei házának alagsorát.

Nem beszéltél még a munkatársaidról. Kik ők? Hogyan tudtok együtt dolgozni?

– A főmunkatársak a Bokor közösségből kerülnek ki. Az Iszákosmentő orvosa Varga Éva, szociális segítők Kovács Tádé és Belső Bea, segítők Virt László, Mihálovics Zoltán, Barabás György (bár az utóbbiak lemaradtak). Mint említettem, az egész Vincze család és az új vő Horváth János, és testvére, Péter, akik gitároznak a misén. Vincze Endre egyébként a Család Alapítvány vezetője. A háziasszonyt és étkeztetést Völgyesi Marika, Finta Gábor és Barna Tamásné Annuska látja el. Nemrég Nagykanizsáról is jelentkezett valaki, aki a TV-ből hallott rólunk.

Bokron kívüliek is vannak?

- A Betánia munkatársai is segítenek. A Gyáli úti kórházban megtért Meszlényi László és Bükkösi Gabriella... A legnagyobb segítők pedig a nálunk megtért iszákosaink. Vannak, akik önállósították is magukat. Ketten pl. Iszkaszentgyörgyön szerveztek lelki gyakorlatot.

Sikerekről szóltál, de nincsenek-e kudarcaitok? Hányan gyógyulnak ki függőségükből?

- Tíz év óta 20 %-os az eredmény (a kórházi legfeljebb 10 %). Pisztor Ferenc, a miskolci alkoholológia professzora mondta, hogy ők csak elvesznek valamit, de nem adnak helyébe semmit. Csak az alkoholra lónek. Mi az egész személyiséget akarjuk megváltoztatni és aki eljut a hitre, le tudja tenni a poharat. Vallom, hogy az alkohol rabságából is Jézus a Szabadító.

És a kudarcok?

- Sajnos vannak nagyon elkeserítő esetek. Egy dunántúli apa írta nemrég, hogy "úgy nyúl a golyóstollhoz, mint a mentőövhöz". Kérte, hogy küldjük a meghívót. Ő még nem elveszett, mert tudja, hogy beteg. Amíg ugyanis valaki be nem látja, hogy függőségben van és azzal áltatja magát, hogy akkor teszi le a poharat, amikor akarja, azon nem tudunk segíteni. Ilyen F.M., akinek a felesége kétségbeesetten írta, hogy férje azzal ment haza, hogy ő megtért és abbahagyja az ivást. Egy esküvőn tényleg nem ivott. De augusztus óta betegállományban van, leszálalékolják, iszákosságával csúszik lefelé. Dugiban iszik, most alkoholosan autózik. Úgy gondolom, hogy az igazi megtértek közösségbe kell tartoznia és iszákosmentővé kell lennie, különben visszaesik.

Könyvekből vagy a tapasztalatból veszed az ehhez hasonló ismereteidet?

- Hogy ne vádolhassanak kontárkodással, jelentkeztem és évekig jártam a Pszichiátriai Társaság előadássorozatára, és ismerem a hozzáférhető irodalmat. De az igazi ismeretet a tapasztalatok során szerezheti be az ember. Ilyen tapasztalat az is, hogy a házastárs leplezni akarja párja bűnét és ezzel elősegíti, hogy még mélyebbre süllyedjék. Sok felé dívik az a mondás, hogy "az asszonynak akkora kötevénye legyen, hogy minden elférjen alatta".

Úgy tudom, új kezdeményezés is született az iszákosmentésben, talán éppen ebből a tapasztalatból következően.

- Igen. Legutóbb nem a szabadulni vágyókat hívtuk lelki gyakorlatra, hanem az érintett hozzátartozókat. A szakirodalom társfüggőségről beszél. A hozzátartozóknak az alkoholfüggőség kifejlődésében és fennmaradásában is sokszor megvan a szerepük. Segíthetik vagy akadályozhatják a szabadulást.

Hogyan sikerült ez az új kísérlet?

- A találkozás két napig tartott. A meghívottak feleségek, édesanyák és felnőtt gyerekek voltak. A tanácsadók, pszichológusok (a Bokor közösségből Berényi Rita pszichiáter és nagynénje, Bertók

Katalin pszichiáter) és többen a 30- 20-10 éves alkoholizálás után szabadultak feleségei, akik vállalkoztak arra, hogy bizonyosságot tegyenek kudarcukról és sikereikről, és ők is tanácsot adjanak.

Érdekes lenne ennek a két napnak anyagát olvasni.

- Olvasni nem, de meghallgatni oda tudjuk adni. Mert felvettük az egész tanácskozást 6 db 60 perces kazettára, amiből 2-szer 90 perceset készítettünk. Különböző újságoknak is jeleztem, hogy szívesen megküldjük a két kazettát azoknak, akiket érdekel. Jöttek is megkeresések, küldjük is a kazettákat.

Ritának bizonyára sok új ötlettel segítettek?

- Megjelentették Debrecenben Winfried Huber: Fordulópont a szenvedélybetegek kezelésében c. könyvét (Debrecen 1993, Forrás könyvek 3.).

Az elején a legutolsó, novemberi lelki gyakorlat kudarcával kezdted, hogy csak egy ember jött el, de végigcsináltátok, mintha telt ház lett volna. A tíz év azért arról tanúskodik, hogy minden állami és egyházi támogatás nélkül is ment a kocsí.

- Ment és megy, csak nagyon nehéz így agyonhallgatva dolgozni. A régi rendszerben kértem Bánk érseket, hogy adjon hírt szolgálatunkról a papoknak írt egyházmegyei körlevelében. Kis cikk jelent meg arról, hogy az állam és a reformátusok is milyen jól dolgoznak. Felháborodtam: hallgatásából arra lehet következtetni, hogy ami nálunk van, az szóra sem érdemes. Írtam az érseknek.

Válaszolt?

- Elküldte a titkárát és megüzente vele, hogy az Állami Egyházügyi Hivatal kihúzatta vele a mi iszákosmentésünkről szóló hírt. Nem tudták megbocsátani nekünk, hogy a katonai szolgálat ellen, az erőszak ellen tiltakozunk.

És most? Most már törvény biztosítja, hogy a katonai szolgálat helyett polgári szolgálatot teljesíthet bárki. Most már változott a rendszer és más a püspök is.

- Most Keszthelyi Ferenc váci püspöktől kértem újra, hogy adjon hírt rólunk. Még nem jelent meg a körlevél. A Karitás-püspököt, Takács Nándort is kértem, hogy tegye szóvá a Magyar Katolikus Püspöki Kar előtt munkánkat és hirdessék meg szolgálatunkat. Ígérte, hogy szóvá teszi. Legutóbb az Országos Lelkipásztori Intézet kiadásában "Lelkiségek-mozgalmak a magyarországi katolikus egyházban" c. kiadványban a Betánia címszó alatt pár sor található a Katolikus Alkoholistamentő szolgálatról is. Reménykedem.

Bandi bácsi, te örök optimista vagy... Még csak azt kérdezném meg, hogy ezen a tíz éves jubileumon hogyan gratulálhatnék? Talán, stílusosan, koccintsunk?

- Küldjétek iszákosakat, ne koccintsunk... Legutóbb felvettem, hogy segítene-e a szenvedélybetegeken, ha mi sem innánk. Akkor meglepetésemre Tádé azt mondta: Két éve nem iszom... A teljes absztinencia, úgy gondolom, nem biblikus. De aki függőségbe került, az nem lehet szociális ivó, mert padlóra kerül.

MAKOVECZ IMRE
(1935 – 2011)

